JOUKKOKIRJE

TUNTURILATU

LAPINKÄVIJÄN LEHTI ● JULKAISIJA TUNTURILATU RY ● N:o 1/1987

4151 /009 0008370000

PUHEENJOHTAJAN TÄHDENVÄLEJÄ

Keväinen tervehdys kaikille tunturilatulaisille kautta maan. Sallittaneen näin aluksi palata näissä "tähdenväleissäkin" vielä vähän juhlavuoteemme 1986. Se oli Tunturiladulta ja tunturilatulaisilta jälleen upea voimannäyte. Mieleen tulevat monet tunturihenkiset tapahtumat – talvipäivät, Ulko-Tammio, kerhopalaveri, Saamelaiskäsityön tapahtuma ja ennen kaikkea rakennus- ym. talkoot sekä juhlasusiaiset Susikyrössä.

Erikoisesti juhlisti mieltä "napapiiriltä napapiirille -hiihto" 13 vaellusryhmän voimin, jotka yhteensä hiihtivät yli 12 000 km.

Mittava suoritus oli myös Kolbman urakka Sudenpesän rakentamisessa, joka päättyi TL:n juhlavuoden lahjana luovutukseen UK-kasnallispuistolle. Vuoden aikana ilmestyi kaksikin juhlavampaa julkaisua, jotka ottaa mielellään käteen yhä uudestaan ja uudestaan. Juhlavuoden lahjaesineeksi lo*pulta spontaanisti noussut* Suden hammas -puukko löysi 350 tyytyväistä omistajaa.

Kaikkien näiden – ja monien muiden – tapahtumien ja hankkeiden onnistumisesta kannattaa tunturilatulaisten olla ylpeitä. Tunturiladun nimissä kiitän vielä kerran kaikkia "yksityisiä ja yhteisöjä", jotka muistivat eri tavoin 40 vuoden taivaltaan juhlivaa yhdistystämme. Ja kiitokset kaikille tunturilatulaisille erähenkisestä juhlavuodesta.

★

Tunturiladun 41. toimintavuosi on jo pitkällä, sillä monet ovat jo talven eräretkensä suorittaneet, mutta enemmistöllä se kuitenkin lienee vielä edessäpäin. Kelejähän riittää alueesta riippuen pitkälle toukokuun puolelle.

Talvipäivät olivat jälleen onnistunut tapahtuma. Mieleen jäi aurinkoinen sää ja kaunis, harjuinen kangasmaasto. Kyllä kelpasi hiihdellä. Kuoktelaiset olivat onnistuneet järjestelyissään. Hyvänä kokeiluna oli vaelluskilpailussa ensimmäistä kertaa yöosuus perjantai-iltana. Toivottavasti ei viimeistä kertaa. Kiitokset ja onnittelut vielä kerran kaksikymmenvuotiaalle Tunturikerho Kuoktelle ja kuoktelaisille.

★

Peeran Maja-asia etenee. Syyskokous valtuutti johtokunnan tutkimaan asiaa. Tammikuun pakkasilla kävi neljän miehen porukka tutustumassa majaan, rakennusten rakenteisiin ja kalustoon. Paikka on aivan loistava eräretkeilyä ajatellen: hyvä sijainti käsivarrren ja Haltin vaelluksien lähtö- ja päätepisteenä, rajanylityspaikka ja polkusilta Könkämäenon yli aivan kohdalla mahdollistavat retkeilyn Ruotsin tuntureille ja itse maja sijaitsee Mukkavaaran rinteellä lyhyttäkin tunturikäyntiä ajatellen. Olemme neuvotelleet TUL:n kanssa ja asia etenee. Lopullisesti lienee asia päätettävissä Tunturiladun kevätkokouksessa 24.5.1987 UKK-instituutissa Tampereella.

★

Toisaalla tässä lehdessä ovat ohjeet tunturikerhoille Lapin tukikohtiemme varausmenettelyä varten. Ne saivat tällaisen muodon kevätkokouksessamme 1986. Johtokunnan mielestä ne ovat omiaan aktivoimaan kerhojamme käyttämään tukikohtiamme, mutta toisaalta ne myös turvaavat yksityisten tunturilatulaisten mahdollisuuden viettää iki-ihania päiviä Susikyrössä, Talaksella tai Kiisalla. On jälleen tässäkin yhteydessä korostettava, että yhteisesti hyväksyttyjä tukikohtiemme avain- ja kämppäsääntöjä on kaikkien ehdottomasti noudatettava. Siis esim. nimi- ja saapumispäivämäärä samoinkun avaimen numero on merkittävä heti kämpälle saavuttua vieraskirjaan. Lähtöpäivän voi lisätä sitten poislähtiessä. Tätä ja myös käyttäytymistä tukikohdissamme tulee johtokunta tarkkailemaan jo tämän kevätsesongin aikana. Säännöt ovat sääntöjä ja ne on hyvä olla olemassa. Uskon kuitenkin, että tunturilatulaiset osaavat toimia ja käyttäytyä majoillamme – kuten myös autio- ym. tuvilla kautta laajan Lapin – kuten vanhojen "Kulkijan käskyjen" henki edellyttää.

★

Tätä kirjoitettaessa ovat jo vahvat näytöt olemassa, että tämän kevään sesongin mentyä ohi ei Vuontispirtin hotellia ja ravintolaa enää ole. Suomen Kirkon Seurakuntatyön Keskusliitto on muodostanut osakeyhtiön, jonka tarkoitus on muuttaa Vuontispirtti kirkon edustus-, kurssi- ja hiljentymispaikaksi. Nähtäväksi jää, voiko sieltä esim. yksityinen retkeilijä saada aterian tai majapaikan suoraan ilman seurakunnan kautta tapahtuvaa varausta. Alkoholin anniskelu Vuontispirtillä päättyy joka tapauksessa. Ilmeisesti myös paineet hiihtohissin rakentamisesta Saivokeron rinteeseen loppuvat. Hyvä niin, sillä tunturiretkeilyn edun mukaista on, että kansallispuiston erämaaluonnon rauha säilyy.

★

Tunturilatu on suuntaamassa voimiaan ja tarmoaan eräretkeilyn kehittämiseen. Siitä on osoituksena mm se, että johtokunta on nimennyt Eräretkeilytoimikunnan, joka paneutuu pohtimaan eräretkeilyn kehittämistä toiminnassamme. Sillä sektorilla meillä onkin suuria haasteita edessämme. Tähän tähtää myös ilahduttava, aitoa tunturilatuhenkeä osoittava aloite, joka on esitetty juhlajulkaisussamme (TL no 2/86). Se on haaste johtajasusille uuden johtajasusivaelluksen suorittamisesta tämän vuoden aikana. Olisi todella mahtavaa, jos tämä toteutuisi esim. kaikkien "kynnelle kykenevien" sudeksi vihittyjen osalta vaikkapa vain tunturisusivaelluksena. Kiitokset vain eräretkihenkisestä haasteestasi johtajasusi 154. Kaikille tunturilatulaisille toivotan antoisaa retkeilyvuotta 1987.

Yrjö Suuniittu

ARVOISA TUNTURILATULAINEN:

Tunturiladun kevätkokous käsitteli 10.5.1986 johtokunnan esitystä Lapissa olevien tukikohtiemme varausmenettelyksi. Vilkkaan keskustelun tuloksena hyväksyttiin tunturikerhojen omien viikkojen varaussäännöiksi seuraavaa:

- Vain hoitovastuussa oleva tunturikerho voi varata Susikyröstä viikon huhtikuussa ja/tai syyskuussa, mutta ei kuitenkaan pääsiäistä edeltävää eikä sen jälkeistä viikkoa eikä joulun aikaa. Muuna aikana voivat muutkin kuin hoitovastuussa olevat tunturikerhot varata omat viikkonsa Susikyröstä.
- Susi-Talakselta ja Susi-Kiisalta voivat kerhot varata omat viikkonsa milloin tahansa lukuunottamatta joulun aikaa.
- Etusijalla kaikissa varauksissa ovat Tunturiladun omat, vuotuisessa ohjelmassa olevat viikot, jotka ovat tarkoitetut kaikille tunturilatulaisille. Seuraavalla sijalla ovat hoitovastuussa olevan kerhon viikot.
- Periaatteena on pidettävä, että varauksessa olevan tukikohdan rakennukset ovat varauksen tehneen kerhon käytössä. Jos joku muu tunturilatulainen haluaisi osallistua samalle viikolle tai esim. eräretkensä päättyvän (tai alkavan) varauksen alaiseen tukikohtaan ja johon hän haluaisi silloin majoittua, on hänen sovittava tästä etukäteen varauksen tehneen kerhon yhdyshenkilön kanssa. Toisaalta – varattuun tukikohtaan on aina mahdollisuus majoittua omiin majoitteisiin ilman eri sopimusta. Saunan käytöstä on tällöinkin sovittava paikan päällä varaajan kanssa. Periaatteena on pidettävä myös sitä, että alle yhdeksän henkilön ei tukikohtaa voi varata.
- Varauksesta on tehtävä anomus niin ajoissa, että siitä johtokunnan käsittelyn jälkeen voidaan ilmoittaa Tunturiladun jäsenistölle. Talven hiihtoviikoista edellisen vuoden Tunturilatu-lehden syysnumerossa sekä kesän ja syksyn viikoista kevätnumerossa. Anomukset käsitellään kaikki yhtäaikaa viimeisessä johtokunnan kokouksessa ennen lehden aineistopäivää.
- Varausmenettelyssä on muistettava, että kerhon varaamille viikoille osallistuvien on oltava Tunturiladun jäseniä. Kuitenkin avainta kohden voi olla yksi ulkopuolinen vieras (avainsäännöt).

Tukikohtien varauksia myönnettäessä on johtokunnan huomioitava, että samanaikaisesti voi olla varattuna korkeintaan kaksi tukikohtaa.

Johtokunta

TUNTURILATU r.y.

JOHTOKUNTA

Pj. Yrjö Suuniittu, Sammonk. 32 E 62, 33540 Tampere p. 931–555513.
Vpj. Raimo Niklander
Jäsenet: Anna-Liisa Hietala, Vappu Hietala, Pekka Huttunen, Kalevi Kanerva, Uolevi Mättö, Eero Niinikoski ja Jorma Vuorela.
Sihteeri: Antti Karlin, Kalevantie 15 A 22, 23500 Uusikaupunki p.k. 922–24040
Jäsenasiat: Anja Pajunen Erkylänk. 21, 05820 Hyvinkää p.k. 914–28901
Talous: Vappu Hietala, Kylätie 2 A 22, 00300 Helsinki p.k. 90–573745
Kuva-arkistonhoitaja: Pauli Hakulinen, Kasöörink. 2 D 64 00520 Helsinki p.k. 90–140995.
Postilähetykset ja juoksevat raha-asiat: Elvi Zweygberg Suomen Ladun toimisto, Fabianink. 7 00130 Helsinki p. 90–170101.
TL:n tilit: SYP Katajanokka 206621–20620 tai postisiirtotili 13533–1.

JÄSENLEHTI TUNTURILATU

Vastaava toimittaja Yrjö Suuniittu
Toimitussihteeri Uolevi Mättö, Erkylänk. 21, 05820 Hyvinkää p.k. 914–28901.
Lehtitoimikunta: Pauli Hakulinen, Anja Pajunen ja Helena Oksanen.

KIINTEISTÖT

Susikyrö, Enontekiö
Susi-Talas, Inari
Susi-Kiisa, Utsjoki
Kärrikaltio, Inkoo (Kavtsin hallinnassa)
Rakennuspäällikkö: Pekka Huttunen, Joukontie 27, 76150 Pieksämäki p. 958–11247

SUSIVALIOKUNTA

Pj. Raimo Niklander. Jäsenet: Kauno Laine, Reino Kärkkäinen, Väinö Martikainen, Anja Pajunen ja Antero Tarvainen. Sihteeri Sirkka Seliste.

TUNTURIKERHOT

OKTA (1) Kajaani Pj. Raimo Pahkala, siht. Anja Mustonen Erätie 20 A. 87200 Kajaani p.k. 986–27946.
KUOKTE (2) Hyvinkää – Riihimäki
Pj. Markku Salminen, siht. Tuija Nousiainen Aholank. 13 05830 Hyvinkää p.k. 914–18520
KOLBMA (3) Tampere
Pj. Sakari Karri, siht. Jorma Laine Lentävänniemenk. 2 A 9 33410 Tampere p.k. 931–462960.
NJEALLJE (4) Pieksämäki – Mikkeli – Varkaus
Pj. Esko Aalto, siht. Ritva Kylliäinen Koskik. 10, 50100 Mikkeli p.k. 953–14976
VIHTTA (5) Vaasa
Pj. Seija Nykänen, siht. Pertti Elo Alkulanpolku 6 A 4 65380 Vaasa p.k. 961–267941.
KUHTTA (6) Helsinki – Vartiokylä
Pj. Alpo Mäntynen, siht. Marja-Terttu Hakkarainen Lappeentie 6 A 3 00950 Helsinki p.k. 90–322577.
TSIETSA (7) Iisalmi
Pj. Esko Pirinen, siht. Helena Ropponen Pajulahdentie 30 C 14 70260 Kuopio p.k. 971–342900.
KAVTSI (8) Helsinki
Pj. Kyösti Lamminjoki, siht. Marita Maula Ylipalontie 1 D 00670 Helsinki p. 90–743246
OVTSI (9) Jyväskylä
Pj. Arvo Anivuo, siht. Irma Hulkkonen Ruokkeentie, Majarinne 40220 Keski-Palokka p.k. 941–635168
LOGI (10) Turku
Pj. Kalevi Kanerva, siht. Anna-Maija Salminen Hämeentie 20 B 28 20540 Turku p.k. 921–377370
ALPPAS (11) Hämeenlinna
Pj. Veikko Stark, siht. Marja-Liisa Mäki, Matti Alangonk. 5 B 15 13130 Hämeenlinna p.k. 917–29061
KUMPE (12) Pohjois-Karjala
Pj. Reijo Pasanen, siht. Niilo Sopanen TVH/Kajaanintie 83900 Juuka

TUNTURIKERHOJEN

Kolbman kuulumisia

Kevät on tulossa pitkin harppauksin, moni latulainen tutkiskelee Lapin karttoja kiihkein katsein. Hohtavat keväthanget kutsuvat pois etelän kiireistä, rentoutumaan ja nauttimaan liikunnan suomasta ilosta. Takanapäin on tammikuun kovat pakkaset ja vuoden pimein aika. Joulukuun alussa vietimme pikkujoulua. Tunnelma joulujuhlassa oli lämmin ja kotoisa.

Puolensataa kerhon jäsentä nautti pikkujoulun yhdessäolosta, allekirjoittanut vain joutui palvelemaan leivänantajan tahtoa. Tammikuun viimeisenä päivänä kävimme Hyvinkäällä oikein isolla joukolla. Tunturikerho Kuokte juhli synttäreitään ja mehän tietysti kävimme toivottamassa onnea ja menestystä oikein sylin täydeltä, lähemmäksi kolmekymmentä kerhomme jäsentä oli todistamassa Kuokten lähtöä uudelle kymmenluvulle. Kuoktelle vain hyvää luistoa jatkossakin, juhlat meni oikein hyvin.

Kerhoiltoihin olemme saaneet uudet tilat uudesta kirjastotalosta, Metsoksi nimittävät. Kirjasto näyttää ylhäältä katsoen metsolta. Kerhoiltojen väki on tuplaantunut uutuuden myötä ja saadut tilat tulivat ahtaiksi heti alkuunsa. Mielenkiintoiset aiheet ovat myöskin osasyynä tilojen käydessä pieniksi.

Siikanevan hiihto helmikuun puolessa välissä hiihdettiin kahdentoista vaeltajan voimin. Huoltojoukkoihin kuului kuusi kerhon jäsentä ja heidän ansiostaan kämppä oli mukavan lämmin ja sauna kuuma. Löylyä riitti pitempäänkin saunomiseen. Perjantai-iltana kokoonnuimme Siikanevan läheisyyteen yöpyen tulilla, laavuissa nukkuen. Mukaan saimme myös nuoria reippaita kerholaisia. On ilo todeta nuorten mukaantulo. Nuoret kun lähtee mukaan tuntuu siltä ettei me vanhatkaan ihan fossiileja taideta olla, vaikka saunaturinoissa moinen sana vilahtikin. Hiihtovaellus Latosaareen, kelin ollessa vähän tökkivää, vei aikaa runsaat kymmenen tuntia. Hiihtelimme keväisen juhlapaikan kautta katsastamassa paikkoja eikä näyttänyt lainkaan hullummalta.

Kuulumisia kirjoittaessa ovat edessäpäin vielä Tampereen liikuntaviraston toivomuksesta talvileiriesittely, Sata-Häme erähiihto ja monet mukavat kerhoillat.

Kolbma viettää hiihtoviikkoa Susitalaksella huhtikuun lopulla. Lähdemme linja-autolla Tampereelta 17.4 perjantaina ja otamme mukaan myös muita tunturilatulaisia. Auto otetaan täyteen, joten kannattaa kysellä kyytiä. Toukokuun lopulla tulee Kolbmallekin täyteen 20 vuotta. Juhlia vietämme maastotapahtumana Oriveden Vuorijärvellä. Tervetuloa juhlimaan Kolbman kaksikymmenvuotista taipaletta sekä viettämään leppoisaa yhdessäoloa alkukesän pehmeässä illassa nuotion äärellä.

Tunturiladun kevätkokous on heti juhliemme jälkeen UKK-instituutissa, joten tapahtumaa riittää mukavasti ja paikkakin on tutustumisen arvoinen.

Keväthankien kimallusta ja kesän odotusta teidän kaikkien kanssa odottelee

Jonte

Vihttan touhuja

Sieluni on vielä Susikyrön maisemissa tätä kirjoittaessani. Jokainen kairojen kiertäjä tietää mustelmien parantuvan viikossa, mutta kestää kuunkierron ennenkuin sielu suostuu palaamaan arkipäivään.

Tänä vuonna ruska olikin kaunein näkemäni. Vihttalaiset kuljeskelivat viikon verran Hettasta Susikyröön 9 hengen laumana. Arvokas ikäsusi Martti, kolme sutta ja sudenpennut opissa. Kuljeskeltiin rauhallista vauhtia, ihailtiin ruskaa ja kauniita maisemia. Moikattiin tuttuja tunturissa. Siellä "siskonpoika" paisteli makkaraa Hannukurun nuotiolla ja Väiski vipelsi kuin tuulen henki pitkin paljakkaa laukottaen mukanaan yhtä johtajasudeksi aikovaa – varmasti pääsikin, tuolla vauhdilla. Onneksi olkoon.

Partasen Raili oli löytänyt juuri tyyliinsä sopivan hatun. Kateeksi kävi. Haukkalinnan sauna lämmitettiin ja jopa Vihttan laihialaisetkin uskaltautuivat uimaan Haukkalinnan kirkasvetiseen altaaseen. Jaakko kuljetti rinkassaan viisitoista perunaa ja lihapurkin joista rustasi mahtavan lihakeiton saunaillan yllätykseksi. Kyllä maistui tavallisen makaronimössön jälkeen.

Surikyrö oli kuin silmänsä pessyt. Kaunis se on aina ollut, mutta nyt se on hieno. Oli talkooväki asiansa osannut ja vielä luontokin teki parhaansa.

Vaellukselta tultuamme sauna tuntui taivaalliselta. Illan pimetessä, vain tunturin valo järven pinnassa alati vaihtuen, istuimme hiljaa löylyssä välillä kahlasimme kylmään järveen. Sadunomaista.

Hienot juhlat, siitä olemme kaikki varmaan yhtä mieltä. Kiitoksemme kaikille talkoolaisille ja juhlien järjestäjille meidänkin osaltamme.

Vihttalaiset touhuavat täällä Pohjanmaalla innokkaasti. Kevään -86 hiihtovaellus tehtiin naisporukalla käsivarren Suurtuntureilla. Seurailtiin ahman jälkiä Porovaaran päällä, olivat suuria kuin karhun jättämät. Vähän katseltiin puskiin jos vaikka nalle olisi eksynyt kevähangille.

Kesällä poljettiin Päijänteen ympäri. Pyöräily kiinnostaa kovasti ja mukava kapine se onkin täällä mäettömässä maisemassa.

Syksyn toiminta aloitettiin sienten merkeissä. Meillä vihttalaisilla on ikioma sienitonttu Liisa, häneltä riittää hyviä neuvoja ja herkullisia maistiaisia kaikille. Sienethän ovat hyvä lisä retkiruokaan, sipulipussi vain rinkkaan mukaan ja herkuttelemaan.

Helmikuu 1987. Näin kuluu aika. Juuri oltiin ruskassa ja nyt taas uusi kevät ja uudet odotukset kuluvalle vuodelle. Tämä vuosi toi Vihttalle uuden puheenjohtajan. Seija Nykänen on ollut kerhon sihteeri useamman vuoden, joten asiat eivät ole uusia. Onnea Seija ja intoa Sinulla riittäköön tyyrätä meitä eteenpäin.

Olemme myös innoissamme odottaneet mihin ratkaisuun päädytään Peeranmajan kanssa. Retkeilemme usein juuri sielläpäin ja olisi mukavaa olla "oma kohde", josta lähteä ja johon palata. Toivon kaikille jäsenillemme oikein hyvää kevättä, ja tunturissa tavataan.

Pirkko

TSIETSA VAIHTOI VETÄJIÄ

Pitkän ja sateisen syksyn keskellä kokoontuivat tsietsalaiset syyskokoukseen Siilinjärvelle. Kokous oli vaihdosten aikaa kerholle. Neljä vuotta toimintaa vetänyt puheenjohtaja-sihteeri – kaksikko vaihtui uusiin.

Tsietsan puheenjohtajaksi valittiin Pirisen Esko Siilinjärveltä ja sihteeriksi Ropposen Helena Kuopiosta. Kerhotoimikuntaan tulivat Partasen Raili ja Koistisen Raija Kuopiosta ja Kauppisen Matti Nerkoolta sekä entinen kerhon vetäjäpari.

Allekirjoittanut luovuttaa tehtävänsä Eskolle tietoisena siitä, että hommelit jäävät luotettaviin käsiin ja uskossa toiminnan edelleen kehittymisestä.

Toisaalla tässä lehdessä on kutsu tunturilatulaisille kerhojen palaveriin Taivalmäkeen. Kuten juhlanumerossa jo kerroin, sijaitsee Taivalmäen tukikohta Nerkoolta n. 10 km itään Aisomäen kylässä.

Taivalmäessä on vanha autiotila, jonka tsietsalaiset vuokrasivat "kutsetilta" tukikohdakseen. Tilan päärakennus on sen verran pieni, ettei sisämajoitustilaa ole kovinkaan paljoa. Saunan saimme viime syksynä kylpykuntoon, joten uskon löylyjä piisaavan kaikille.

Toivon etelän tunturilatulaisten vaivautuvan elokuisena viikonloppuna Ylä-Savoon. Taivalmäen tienoot ovat tunettuja marjamaita. Ehkäpä huvi ja hyöty voidaan yhdistää. Kielivaikeuksia ei tarvitse pelätä. Onhan Tunturiladun puheenjohtaja syntyperäinen Ylä-Savolainen, joten hän voinee tulkata puheitamme, ellei niistä muuten saa selvää. Siispä tervetulloo vuan oekeetten immeesten muahan.

PENA

KAVTSIN KUULUMISIA

Taakse jäänyt toimintakausi oli kerhossamme varsin monipuolinen lukuisina tempauksineen ja tapahtumineen. Selvisimme niistä hyvin jäsenkuntamme aktiivisuudesta ja ahkeruuden ansiosta.

Viime syksyn suuritöisin tapahtuma, Saamelaiskäsityötapahtuma, onnistui myös hyvin. Lämpimät kiitokseni Vapulle ja Teille muille tapahtuman toteuttamiseen osallistuneille ihmisille.

TOIMINTAA

Ehkä eniten kulutimme kuitenkin aikaamme kämpällämme Kärrikaltiossa. Talkoilimme siellä yli 270 ihmistyöpäivää pääasiassa saunaa rakennellen ja niinpä 5.11. otimme ensimmäiset löylyt.

Tänäkään alkaneena vuonna emme luppoile, vaan pyrimme juhlistamaan 15. toimintakauttamme vilkkaasti toimien.

Alkutalven kerhoilloissa kertoi Aslak Sarre meille Pohjoisen värikulttuurista ja Olavi Helovuori tutustutti meitä geologian salaisuuksiin. Helmikuun puolessa välissä osallistuimme Tahkon Hiihtoon sekä hiihdellen, että pitäen latuasemaa Laaksolahden Pitkäjärven jäällä.

Kevättalven viikonloppuretkien teemoina ovat talvimajoittuminen ja jääolosuhteet. Kevään hiihtovaellukset suuntautuvat Kilpisjärveltä Haltille ja Utsjoelta Kiilopäälle.

Huhtikuun kerhoillassa Piio kertoo meille Huippuvuorille tekemästään retkestä ja toukokuussa Eero tutustuttaa meidät vedenalaisiin ihmeellisyyksiin sukeltajan "horisontista". Toukokuussa teemme myös linturetken pääkaupungin linturikkaimmalle alueelle Vanhankaupunginlahdelle.Toisaalla tässä lehdessä on kutsu syntymäpäiväkahveillemme. Sen paikaksi on veikkailtu jopa Nordkappia, mutta niin merihenkisiä emme kuitenkaan ole. Tervetuloa vaan kaikki kahvimukienne (tyhjien) kanssa luoksemme rupattelemaan.

Kesällä on tarkoituksemme mm tehdä pyöräretki Päijänteen ympäri ja kesävaelluksella ihailla Kilpisjärven – Innsetin mahtavia maisemia. Syksyllä vietämme viikonlopun maastossa kertaillen ja harjoitellen uusiakin retkeilyyn liittyviä asioita. Tämä kurssitilaisuus pidetään jossakin pääkaupunkiseudun "erämaissa".

Terveisin **Kösä**

LOGI

Kuulumisia kauniin ruskaisen syksyn susiaisten jälkeen, (josta Logilla oli tuomisinaan kaksi uutta johtajasutta sekä seitsemän vastavihittyä tunturisutta). Kauniit ruskatunnelmat jatkuivat täällä etelässä vielä pitkään, jolloin tehtiin kahtena viikonloppuna vaelluksia Koirasaaren maisemissa, poimien karpaloita ja nauttien kauniista ulkoilusäästä.

Sitten seurasi Login toiminnassa kerho- ja illanviettoiltoja. Syyskokouksen satona mainittakoon, että Kalevi Kanerva jatkaa edelleen Login puheenjohtajan nuijan heiluttelua, mutta kerhon sihteerin työt otti nyt vastuulleen Anna-Maija Salminen. Syysiltojen pimetessä ja joulun lähestyessä syyskautemme päättyi perinteisesti joulujuhliin Koirasaaren kämpällä.

Kevätkausi alkaa tammi-helmikuun ajan kerhoilloilla ja hiihtotapahtumineen. Maaliskuussa Logi järjestää jo perinteiseksi tulleen Jäähiihdon Ahvenanmaalle (13.–17.3.).

Huhtikuussa on mahdollisuus lähteä Login mukana Lappiin (viikko 16). Tukikohtanamme on tänä talvena Susi-Kiisa. Pidempään Lapissa viipyvät voivat sopia kuljetuksista Kolbman kanssa, heidän Lappiviikkonsa on (17.–26.4.) Susi-Talaksen maisemissa.

Kesäkuussa (6.–13.6.) on vuorossa Lintukurssi Karigasniemellä Antti Karlinin johdolla.

Myöhemmin kesällä Pentti Yli-Kuivila on luvannut jatkaa Lasten Leirikurssia lapissa, josta oli myönteisiä kokemuksia viime kesältä. Tällä kertaa retkeillään Susi-Kiisan maastossa. Kokoontuminen olisi sunnuntaina 26.7. Susi-Kiisalla, jolloin otetaan tuntuma lähimaastoon. Maanantaina tutustutaan turvallisuusnäkökohtiin ja varusteiden trimmaukseen. Tiistaina lähdetään kolmen vuorokauden vaellukselle jakautuneina ryhmiin, joiden kokoonpano olisi kaksi aikuista ja neljä lasta. Ryhmät kulkevat saman reitin, mutta eri järjestyksessä. Tällä saadaan aidompi vaellustunnelma kuin massavaelluksella. Päivämatkat ovat enintään 10 km. Torstaina palataan Susi-Kiisalle saunomaan. Perjantaina on yhteenvedon aika ja tarkistetaan kuinka jokaisen varusteet ovat vaelluksen kestäneet, illalla on luvassa yhteinen illanvietto. Lauantaina 1.8. onkin sitten leirin päätös ja kotiinlähdön aika, muistona kansiot, joissa on monistetietoa retkeilystä ja leirillä opituista asioista. Tällaisena ajankohtana on siis mahdollisuus jättää lapset "kurssille" ja itse viettää lomaa nämä päivät oman ohjelman mukaan. Leiristä kiinnostuneet voivat tietenkin antaa työapua järjestäjille erillisen sopimuksen mukaan. Tiedustelut voi suorittaa Pentti Yli-Kuivilalta itseltään puh. 921–373 483.

Tällaiset ovat lähitulevaisuuden kaavailut täältä Turun kantilta, jotenka hyvää retkeilyintoa kaikille tunturilatulaisille.

Pirjo

OVTSI

Juhlavuosi on juhlittu ja talkootkin talkoiltu niin Susikyrössä kuin kotomaisemissakin. Kiitos 10-vuotisjuhlaamme muistaneille. Kaikekseen vuosi oli antoisa, siinä sitä on ponnahduslautaa alkaneelle 2.lle kymmenelle. Toimintamme jatkuu normaaliin tahtiin. Tammikuun kerhoillassa perehdyttiin puukon syntyyn. Ajankohtainen aihe kun on juuri "Sudenhampaat" hankittu. Josko saatais kiehiset kuntoon ja nuotiot syttymään.

Joukko ovtsilaisia kulki Hyvinkäällä talvipäivillä, osallistui vaelluskisaan, niinkuin pitääkin.

Helmikuussa aloiteltiin valmistautuminen kevätkirkkaille, aiheena "Lumisokeus talvieräretkillä" se oli tietoisku kaikille. Tilastoinnit alkaa olla tilastoitu ja kevätvuosikokous siirtääkin meidät "vaellusaikaan". Kuuluu siellä ovtsilaiset kulkeneen kaamoksessakin, mutta useimmat suorivat rinkkojaan ja voitelevat sivakoitaan sekä ahkioitaan keväthangille. Kuka mitenkin, karttoja luetaan ja kesäreissujakin jo suunnitellaan...

Mukavia kulkemisia ja onnekkaita vaelluksia kaikille tunturikerholaisille.

Imppa

ONNEA PEKALLE!

"Mistees päen sitä työ olija kotosin"? "Mikkelistähä myö". Repliikit lausuttiin Ivalonjoen siltatalkoissa lähes kaksi vuosikymmentä sitten, hetkenä jolloin ensikertaa tapasin Pekka Huttusen.

Tapaamisesta olikin seurauksena mm. lempilapsemme Njellän, myöhemmin Njealljen syntyminen. Uskaltanemme näin julkisestikin sen omaksemme tunnustaa.

Kun Pekalla on tänä vuonna 75-vuotisjuhlavuosi, sain tehtäväkseni kertoa Pekasta. Useimminhan Pekka kertoo, hän kertoo mihin päin Lappia nyt rakennetaan ja mitä rakennetaan. Vaikka kuinka ajattelen Pekan elämäntyötä Tunturiladun piirissä, en voi siinä rakentamista sivuuttaa. Tekisin vääryyttä hänelle ellen jotain tästäkin puolesta sanoisi, koska Pekan elämäntyö ja harrastukset ovat aina liittyneet rakentamiseen. Jo silloin kun vastavalmistunut nuori rakennusmestari komennettiin Lapin jälleenrakennustöitä johtamaan, lasketiin perustus tulevalle harrastustoiminnalle. Tuskin Pekka itsekään tiesi silloin, ettei aikomuksesta huolimatta, rakentaminen Lapissa päättynyt tähän komennukseen. Meidän kaikkien onneksi se jatkuu yhä. Sanomattakin meille kaikille on selvää Pekan osuus viimeisten vuosikymmenien aikana Tunturiladun rakentamisessa. Siitä me kaikki haluamme Pekkaa kiittää. Kiittää niistä monista mieliinjääneistä talkooviikoista, joihin olemme saaneet osallistua Pekan johdolla.

Palatakseni vielä Ivalonjoen talkoisiin, ne olivat Pekankin ensimmäiset talkoot Tunturiladun nimissä. Uskon että silloisen puheenjohtajan, Yki Pitkäsen hieno ja esimerkillinen tapa johtaa talkoita, on pitkälti viitoittanut Pekan talkootoimintaa. Meille mukana olleille tuo elokuun viikko v. 1968 on jäänyt lähtemättömästi mieliimme.

Olen oppinut tuntemaan Pekkaa myös kerhomme Njealljen piirissä. Kuusitoista kautta yhdessä pakertaen saimme tehdä työtä vaihtelevalla menestyksellä. Jos minun pitäisi Pekkaa Njealljelaisena luonnehtia, nousee mieleeni kaksi ominaisuutta joista vähän enemmän.

Tunnemme Pekan voimakastahtoisena miehenä, joka menee läpi vaikka harmaan kiven jos tarvitsee. Perään kuuluu jatkona, silti myönteisen hyvänsuopa tahtoinen. Toinen piirre hänessä on nöyryys. Kuka olisi Pekkaa valmiimpi tarjoamaan kyytiä kerhoiltoihin ym. tilaisuuksiin. Kukaan meistä ei tiedä sitä tuntimäärää minkä hän on aikaansa antanut niihin oviikkuna ym. rakennelmiin, jotka on Njealljen nimissä Tunturiladulle lahjoitettu. Harvoin hän syyllistyy toisesta ihmisestä pahaa puhumaan ja jos puhuu, tekee sen niin ovelasti ettei toinen sitä huomaa. Suuttumaan häntä ei saa ärsyttämälläkään. Kerran yritin vastustaa häntä käyttäytymällä sopimattomasti, mutta silloinkin Pekka ratkaisi asian sanomalla tiukasti, sitä et tee. Enkä uskaltanut tehdä.

Pekan voimakas peräänantamattomuus myönteisellä tavalla tulee näkyviin vuosia sitten tapahtuneen autokolarin yhteydessä, jossa Pekka loukkaantui vaikeasti. Sen Pekan joka makasi Pieksämäen aluesairaalan vuoteeseen sidottuna ja Pekan joka tänään keskellämme virkeän nuorekkaana touhuaa, väliin mahtuu erittäin paljon luonteenpiirteitä jotka hänelle ovat tunnusomaisia. Ja joilla hän on saavuttanut itselleen laajan ystäväpiirin. Mainitsematta ei voi jättää Pekasta puhuessa hänen myhäilevää huumoriaan. Jos sanat joskus puuttuvatkin, ilmeet sen kuitenkin kertovat. Siitä tapaus kerhomme syyskokouksessa. Olimme juuri saaneet eron Pekan kanssa puheenjohtajan ja sihteerin tehtävistä. Uusi sihteeri pelkäsi ettei osaa hoidella hommia, johon sanoin jostain kuulleeni, ettei sihteerin tarvitsekaan osata muuta kuin istua johtajan polvella. Vähän pettyneenä totesin, etten kuudentoista vuoden aikana ollut kertaakaan johtajan polvella istunut. Pekan ilme oli näkemisen arvoinen.

Syntymäpäiväkirjoituksen pitäisi kait päättyä arvokkaasti. Kun en tiedä miten se tapahtuisi, esitän että me kaikki Tunturilatulaiset käymme piiriin Sinun ympärillesi Pekka, otamme hatun kouraan, kumarramme ja niijaamme edessäsi ja toivotamme Sinulle Onnea, terveyttä ja paljon rikkaita vuosia eteenkin päin yhteisissä riennoissa. Kiitämme menneestä ja iloitsemme tulevista vuosista.

Henkilökohtaisesti jään kyselemään, se polvelle pääsy, oisko aivan mahdoton? Rutistukset Sinulle Pekka, entiseltä sihteeriltäsi Eilalta

40. TILINPÄÄTÖS

Juhlavuosi on onnellisesti ohi. Syytä on olla tyytyväinen myöskin sen par'aikaa tarkastettavana olevaan tilinpäätökseen, vaikka se tappiota näyttääkin. Vuoden 1986 budjetti lähti siitä, että Tunturilatu -kirjanen olisi toteutettu jo vuoden 1985 lopulla. Se valmistui kuitenkin juhlavuoden puolella, mikä pääosin aiheutti näytettävän n. 13 000 markan alijäämän (vastaava voitto sisältyi edelliseen tilinpäätökseen).

Susikyrössä tehtiin vuoden aikana monia korjauksia ja Susi-Talaksen puuvaja odottelee enää maalia seiniinsä. Nämä hankkeet samoin kuin juhlavuoden erityiserät hoidettiin vuoden tuotoilla.

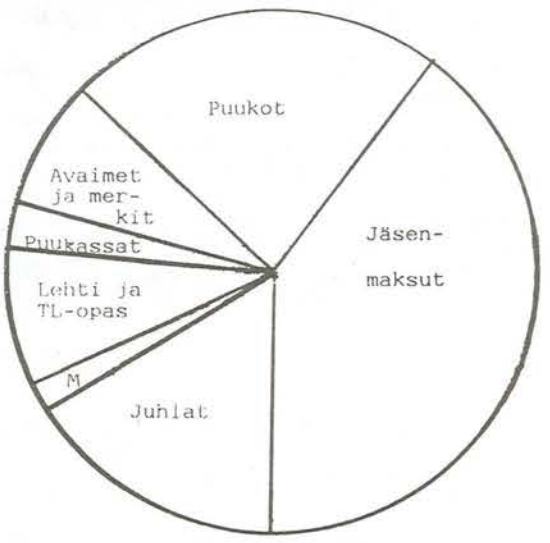
Jäsenkeräys tuotti 10 146 mk, mistä 3 200 mk oli osoitettu Saamelaisinstituutille. Sekki pyöristettiin johtokunnan päätöksellä 3 500 mk:aan ja jäljellejäävä osa (6 646) esitetään jätettäväksi käytettäväksi eräretkeilyn edistämiseen myöhemmin päätettävin tavoin.

Juhlapuukkomme Suden Hammas saavutti suuren suosion, niitä tilattiin 360 kappaletta.

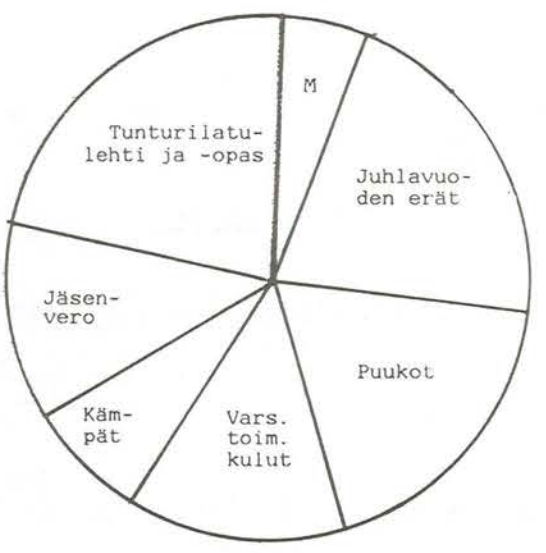
Susikyrön, Susi-Talaksen ja Susi-Kiisan vakuutusarvot tarkistettiin vuoden aikana ja niiden yhteenlaskettu summa on nyt 1 294 080 mk.

Oheisena vuoden tuottojen (207 000 mk) ja kulujen (220 000 mk) jakaantuminen. Lukuihin sisältyy sekä tuottojen että kulujen puolella bruttomääräisinä puukkojen välitys ja 40-vuotisjuhlan erät. Tilinpäätös käsitellään kevätkokouksessa 24.5.

Vappu Hietala

TUOTOT

KULUT

ANTERO TARVAINEN

Tunturiladun 40-vuotisjuhlapuhe

Espoon Dipolissa 1.11.1986

Arvostetut tunturilatulaiset, hyvät ystävät.

Lappi on aina pystynyt kaivamaan meistä esiin parhaimman, hienoimman ja inhimillisimmän.

Vietämme tänään Tunturiladun 40-vuotisjuhlaa. Tänne tuttuun Dipoliin on kokoontunut suuri ystäväpiiri. Ja vaikka vuosien varrella joukkomme on kasvanut voimakkaasti, tunturilatulaisten tapaamisia on aina leimannut lämmin ja herkkä tunnelma; niin tänäänkin. Tämä ilta on erityisesti muistojen ilta, Lapin ilta, Lapin, jossa meillä on taidolla ja sydämellä hiihdetty pitkä yhteinen latu takana. Nauttikaamme tänään menneestä ja tästä hetkestä täysin siemauksin.

Sain Tunturiladun johtokunnalta tämän puheenvuoron muistellakseni mennyttä yhteistä taivalta ja yrittääkseni kuvata, mitä lapinharrastus on ja mitä se on meille merkinnyt. Tämä ei ole mikään pitkän mukanaolokauden jälkeen Lapin jättäneen testamentti – aion voimieni mukaan olla edelleenkin mukana yhteisessä työssä. Tämä on eräs näkökulma Tunturiladun toimintaan ja tunturiaatteeseen erään osanottajana kokemana.

Mitä sitten Tunturilatu on ja mitä se voi merkitä jäsenelleen.

Meidät on Lappi lumonnut – aikoinaan puhuttiin suorastaan lapinhulluudesta. Lapin monipuolinen luonto valloittaa, tuntuu sen sanominen kuinka kuluneelta ilmaisulta tahansa. Yhä vielä Lapissa voi kokea aidon, monipuolisen erämaan, sukeltaa siihen sisään, olla päiväkaupalla sen osana ja elää näin alkuperäistä ihmisen elämää.

Harrasteena Lappi on rajaton. Se tarjoaa kaikki mahdollisuudet syventyä omien mieltymysten mukaan mitä erilaisempaan toimintaan. Ja kuten kaikessa todella syventyvässä ajattelussa, lapinharrastuksessakin kokee nopeasti, että mitä enemmän asioihin perehtyy sitä vähemmän niistä havaitsee todella tietävänsä. Todella tietäminen ja osaaminen tuntuvat aina pakenevan kauemmaksi ja kauemmaksi. Ja mittaamattoman edessä on samalla pakko nöyrtyä, tunnistaa ja tunnustaa omat rajansa, uskaltaakseen myös tarvittaessa ylittää ne.

Kerran toisensa jälkeen Lappi testaa meidät ihmisenä. Omalta kohdaltani tuntuu siltä että eniten osasin 50-luvun huippuretkeilijänä ja vähiten ymmärrän 80-luvun nykylapin hävittämistä. Mutta vielä tänäänkin Lappi tarjoaa meille mahdollisuuden eräretkeilyyn, jossa harkiten voi mitellä voimiaan aivan niiden äärirajoille asti. Ja jos Lappi tuntuu käyvän ahtaaksi, niin arktiset lumiaavikot tai alppien huikaisevat korkeudet tarjoavat luonnollisen jatkon Lapissa hankitun taidon jatkojalostukselle ja taipumuksellemme asettaa itsemme alttiiksi ihmisrajat ylittäviltäkin näyttäville suorituksille.

Vaikka Lappi on harmittavan paljon muuttunut 40-luvun oloista – pilkottu teillä, kaadettu kaljuksi ja aurattu vielä varmuuden vuoksi – tarjoaa se yhä edelleen mahdollisuuden "suureen seikkailuun" ja erämaan rauhaan, jotka syventävät ihmisen inhimillisyytensä peruslähteelle.

Lapin luonnon osana eläminen tarjoaa sen virikkeen, jonka varassa jaksamme arkisen aherruksemme sekä fyysisesti että henkisesti. Vielä tällaisena köpöttelijänäkin nautin – ehkä enemmän kuin koskaan Susi-Talaksen yksinäisestä rauhasta, hiljaisesta noususta Talasvaaran laelle tai Tsarmin huipun omalle seitakivelleni, käden ulottuville ruokailevasta taviokuurnaparvesta, tunturipuron puistomaisen puhtaana polveilevasta kulusta rinnekuusikossa tai aamupakkasen sokerikuorruttamasta pajunlehdestä. Ihastuksemme ja jatkuva rakkautemme Lappiin perustuu luonnon läheiseen ja nöyrään kokemiseen.

Meidän vastuullamme on arktisen elinympäristön ja sen inhimillisen kulttuuriperinnön säilyminen. Arktinen ihminen on vuosituhansien saatossa oppinut elämään ja selviytymään kairan kovasta elämänkilvasta luonnon ehdoilla ja luonnon osana eläen. Pohjoiset olosuhteet ovat kehittäneet Lapin inhimilliseen elämään aivan ainutlaatuisen kokonaisuuden, jossa yhteisöä eteenpäinvievä voimakkaamman oikeus ja yhteisön jäsenille perusturvan tarjoava ehdoton auttamisvelvollisuus on pystytty sulattamaan toimivaksi kokonaisuudeksi. Tämä on sellaista henkistä perintöä, jolla on paljonkin annettavaa etelän valtakulttuurin, kaupunki-ihmisen ajankohtaisia ja yhä kipeämmäksi käyviä ongelmia ratkottaessa. Syventyminen arktisten kansojen alkuperäiseen elämään antaa mahdollisuuden tarkastella uudesta näkökulmasta omaa tekemistä, kivikyläkulttuuriamme ja sen arvoja sekä ihmistä sen osana. Omat henkilökohtaiset asiansakin näkee tasapainoisemmin Lapin perspektiivistä. Kun katse ja ajatuskin vaeltaa ja yltää peninkulmamäärin yli aapojen, vuomien ja tunturijonojen, mennään samalla yli omien vaikeuksien. Osataan hymyillä ongelmille ja löytää tarvittaessa uusi alku välillä toivottomaltakin tuntuneesta tilanteesta.

Parhaimmillaan lapinharrastus on tarjonnut tukevan otteen koko elämäämme ja punninnut oikeiksi sen arvot.

Tunturiyhteisö on heti alusta alkaen läheisenä ystäväpiirin yhdessäolona omaksunut oikeat arvot toimintansa pohjaksi. Ja tunturikerhot ovat olleet laajentamassa tätä perinnettä. Harvassa järjestössä koulutuspohja, ammatti ja työtehtävä tai muu yhteiskunnallinen arvoasema ovat merkinneet niin vähän kuin meidän piirissämme. Tunturiladun tunturihenki on edellyttänyt sellaista yhdessäoloa, jossa Lapin tuntemus ja osoitetut erätaidot ovat olleet ainoat yksilön arvon mitat.

Lapinhulluus meitä yhdistävänä tekijänä on osoittautunut elinvoimaiseksi ja tunturisusi-institutio on alunperin leikkimielellä syntyneenä kestänyt ajan paineen. Aina on ollut niin, että tunturilatulaiset ovat itse pystyneet vastaamaan omista eräretkistään ja Tunturiladun osuus ja vastuu on keskittynyt yhteydenpitoon ja yleisten edellytysten luomiseen, yhteisten juhlien ja tehokkaiden tempausten järjestämiseen. Näistä perustehtävistä olemme selvinneet vapaaehtoisin voimin. Tunnusomaisinta ja lämmittävintä tunturilatutoiminnassa on ollutkin se talkoohenki, joka joukossamme on vallinnut. Valloittavaa – ja ulkopuolisista uskomattomalta tuntuvaa – on ollut se lähtövalmius, jolla kutsun käydessä tämä joukko on rientänyt tukemaan arvokkaaksi mieltämäänsä toimintaa, on se sitten hullunrohkeata ollutkin. Pienin taloudellisin voimavaroin on tukikohdat hankittu ja rakennettu, sillat jännitetty ja tunturiluudat lakaistu. Tietoisina ja varmasti suurelta osin huomaamatta olemme samalla rakentamassa tätä yhteistä isänmaatamme entistä paremmin ihmisen asuttavaksi.

Isänmaallisuus on kadonnut juhlapuheiden sanavarastosta, mutta Tunturiladun toiminta on mielestäni ollut sitä käytännön tasolla. Erilaisten ihmisten yhteenliittäminen, erilaisuuden hyväksyminen ja toisaalta yksilöllisen osaamisen kanavoiminen yhteiseksi parhaaksi on parasta aatteellista toimintaa tämän maan hyväksi. Ja tunturireiden karaisema ja taamoma, tasapainoinen, osaava, oikeat arvot omakohtaisiksi taistellut ihminen on henkiseltä ja fyysiseltä kunnoltaan mallikansalainen. Tunturilatutoiminta on sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta tekemisen arvoista työtä.

Tunturista katsoen ja tunturihengellä mitaten nykyisin muotiin pyrkivän, vain koviin arvoihin luottavan, luontoa runnovan ihmisen pitäisi pysähtyä omassa erinomaisuudessaan kuuntelemaan Lapin luontoa ja sen ihmisten vaistoamia tuntoja.

Erik Therman on kirjassaan "Bland Noider och Nomader" kuvannut alkuperäisen Lapin kota-asukkaan maailmaa vapaasti käännettynä näin: "Tunturieiden autius on vain näennäistä. Luontoa lähellä elävä toteaa että tunturi ei olekaan tyhjä. Sillä on oma merkillinen elämänsä. Erämaassa ei koskaan ole yksin, erämaa pitää seuraa. Erämaa tarkkailee Sinua, tuuli puhuu Sinulle. Erämaa on kanssasi tulen äärellä ja tunnet sen alitajuisesti nukkuessasikin. Erämaa on täynnä vaihtuvaa valoa, siintäviä järviä, liikkuvia varjoja. Sillä on tuhansia ääniä ja kaikuja, haukan huutoa ja suden nälkäulvontaa, jään kristallinkirkasta helähtelyä ja kumeata paukahtelua. Mutta loppujen lopuksi eniten puhuu tuuli. Ihminen on elänyt kodassaan kuin valtameren ympäröimänä aivan omalaatuista elämäänsä. Kodan ulkopuolinen, aution näköinen erämaa onkin ylitäynnä mitä erilaisinta elämää. Se on jopa niin täynnä omaa elämäänsä, että ihmiselle on siellä tuskin tilaa. Se puristaa ihmistä joka puolelta toisaalta houkutellen toisaalta peloittaen. Erämaa sisältää kaikki kuolleetkin oudossa maailmassaan. Kairassa ja tunturissa asustaa ja vaeltaa tuhansien kuolleiden joukossa vain muutama kourallinen meitä nyt eläviä ihmisiä. Joskus tuntuu, että varjojen elämä täyttää koko tunturin ja työntää tieltään elävien joukon. Vain se kykenee elämään erämaassa, joka liikkuu hiljaa ja varoen, joka ei häiritse pyhien tuntureiden rauhaa ja joka kaiken aikaa kokee olevansa kuin pieni vene aavalla valtamerellä. Koko erämaa elää salaista elämäänsä. Kaikki erämaassa on elävää, kivetkin elävät ja muuttuvat.

Kevät ja kesä murtavat pahimman villeyden ja vaarat kairasta. Tunturivoimien vallasta voi kyllä hetkeksi vapautua auringon työntäessä harvoin näyttäytyvän väen omiin hämäriin varjoihinsa.

Mutta voitto on aina väliaikainen. Tunturissa ei saa koskaan uhota, vaan siellä on alinomaa pidettävä silmällä tunturin demoneja, niitä voimia, jotka kuitenkin kairaa hallitsevat.

Pyhissä tuntureissa ei saa joikaa eikä meluta. Suurinta erämaassa elämisen taitoa on osata olla häiritsemättä erämaan rauhaa ja olla ylimielisyydellään vihoittamatta henkien maailmaa. Olla ottamatta päälleen niiden vihaa ja kostoa rikkomalla kirjoittamattomia lakeja".

Näin Erik Therman, joka 30-luvulla eli saamelaisten parissa, uskoi että tunturin kaikua maltillisesti kuunnellen voimme edelleenkin saavuttaa ylläkuvatun veren perintönä meissä jo olevan suhteen kairaan ja sen perusvoimiin ja saavuttaa siten oikeuden osallistua tuntureiden täyteen elämään sen pienenä osana.

TUNTURILADUN 40-vuotisjuhlassa jaetut ansiomerkit

Suomen urheilun ja liikuntakulttuurin ansiomerkkien saajat.

Ansiomitali kullatuin ristein:
Yrjö Suuniittu ja Antero Tarvainen

Opetusministeriön ansiomitali:
Toivo Harjanne, Hemmo Kivilaakso, Raimo Niklander, Anneli Peltonen ja Brita Saloriutta.

Syyskokouksessa 1.11.1986 kutsuttiin Kunniasusiksi N:o 2 Antero Tarvainen ja N:o 3 Pekka Huttunen.

Suomen Ladun ansiomerkit

Kultainen plaketti.
Väinö Martikainen, Tampere

Hopeinen plaketti:
Uolevi Mättö, Hyvinkää, Anja Pajunen, Hyvinkää, Matti Rekola, Tampere, Terttu Civill, Tampere, Marjatta Haikonen, Hyvinkää, Kauno Laine, Helsinki.

Hopeinen mitali:
Eila Kattelus, Vantaa, Ritva Loimio, Jyväskylä, Raili Pölänen, Tampere, Solveig Strömman, Vaasa, Anna-Liisa Vallin, Vaasa, Martti Valli, Vaasa, Alpo Mäntynen, Vantaa, Matti Mähönen, Vantaa, Anja Pere, Vantaa, Maire Kalanti, Helsinki, Eila Hämäläinen, Mikkeli.

Pronssinen plaketti:
Kalle Keränen, Tampere, Pirkko Silpola, Hyvinkää, Matti Aro, Helsinki, Hillevi Brander, Pirkkala, Kerttu Ek, Vantaa, Joel Jukala, Turku, Jouko Järviö, Keuruu, Kalevi Kanerva, Turku, Sakari Karri, Tampere, Pekka Kolari, Jyväskylä, Pentti Laine, Turku, Veikko Laine, Hyvinkää, Maija Lehtonen, Turku, Eero Niinikoski, Tampere, Antti Nikula, Mynämäki, Pirkko Nylund, Turku, Tapani Paavola, Turku, Boris Orlo, Turku, Anja Rönnberg, Helsinki, Jussi Saarinen, Espoo, Aune Silvennoinen, Hyvinkää, Pirjo Sinilehto, Tampere, Asko Vahtera, Vantaa, Kaarlo Wilkstrand, Helsinki, Pentti Yli-Kuivila, Turku, Arvo Anivuo, Jyväksylä, Irja Rautio, Pieksämäki, Pentti Rautio, Pieksämäki, Jan Ahlfors, Helsinki, Vappu Hietala, Helsinki, Jaakko Korhonen, Helsinki, Erkki Tolvanen, Vantaa, Pauli Hakulinen, Helsinki, Jorma Rautjärvi, Pieksämäki, Elvi Zweygberg, Helsinki

Pronssinen mitali:
Urho Hulkkonen, Espoo, Olli Järvi, Helsinki, Kaarlo Karttunen, Helsinki, Meri Olin, Helsinki.

Juhlatervehdys 40-vuotiaalle

TUNTURILADULLE 1.11.1986

Onnea, onnea, Tunturilatu!
Saavutit juhlapäiväsi vaiheen.
Syntysi, kasvusi kaunis kuin satu
antaa mieluisan muistelun aiheen.

Pienestä taimesta vartesi varttui,
kehitys laannut ei hetkeksikään.
Vaalimme Sinua, voimasi karttui,
nyt olet päässyt jo täyteen ikään.

Vankkana kestit myrskyissä elon,
Lapissa haluat kasvaa ja seistä.
Kaukana vielä on kohtalo kelon,
etäällä vanhuus Sinusta, meistä.

Mitä me saimmekaan kasvusi myötä?
Riemua kevään ja loistoa ruskan.
Viettää tunturin yötöntä yötä,
jättää murheet ja elämän tuskan.

Mitä me saimme, talvi kun koitti?
Kokea kolkkona kaamoksen tunnun.
Nähdä kun hetkeksi kirkkaus voitti,
Kalevan tuulien säihkyvän hunnun.

Annoithan vieläkin talvisen huvin
hiihdon ja hankien kimalluksen,
nauttia mielin niin riemastuvin
vauhdin hurmasta, suihkeesta suksen.

Saimme lahjana kehomme kunnon
elämän vaiheissa tarpeellisen.
Henkisen voiman ja itsetunnon,
auttavan mielen ja toveruuden.

Mitä me saimme, mitä me koimme,
unohtaa koskaan emme me saata.
Sinun myötäsi rakastaa voimme
karua, kaunista Lapin maata.

Tänään on kiitos ja kunnia ylin,
jonka me tahdomme työllesi antaa.
Muistojen kukkia täyden sylin
juhlapäiväsi saatossa kantaa.

Tunturilatu suojiinsa sulkee
meidät jäsenet, suurenmoista.
Toivomme, että latunsa kulkee
vastakin rinnettä aurinkoista!

Paavo Laine

TAPANI PIIRAINEN IN MEMORIAM

Tunturisusi	n:o 324 v. 1962
Johtajasusi	n:o 19 v. 1964
Ikäsusi	n:o 16 v. 1969

"Etäinen, outo öisen valon maa
lujasti liikkumattomaksi jäsennetty
uurrettu kuruin pohjoiseen ja itään
valmiiksi, muokkaamatta omaksuttavaksi
ankarin ääriviivoin hahmotettu tähän muotoon
porojen kulkea ja kotkan lentää."
(Lapinmaa – Mikko Kilpi)

Löysit määränpääsi siellä, missä sydämesi eli. Sinne hiihtelit ja jätit eräretkesi viimeiset jäljet.

Tunsimme Sinut pitkän linjan retkeilijäksi, jolle Lappi ja sen antamat ankaratkin haasteet otit tinkimättä vastaan.

Eräretkeily ja sen kehittäminen oli Sinulle kutsumus. Vuosien saatossa hankkimiesi kokemusten avulla olit valmis jakamaan tietojasi ja taitojasi antamiesi esimerkkien myötä. Niitä muistavat ja niistä kertovat ne lukuisat retkitoverisi, joiden kanssa retkeilit.

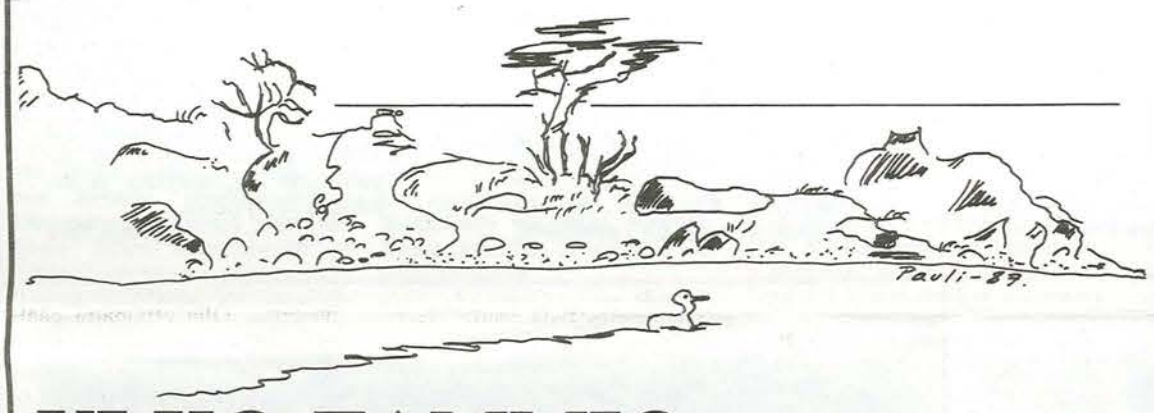
Tunturiladunkin toimintaan olet uurtanut mittavan eräretkeilyjäljen.

Mainituista ansioistasi on Sinua muistettu myös julkisilla huomionosoituksilla.

Tunturikerho Logi, jota olit perustamassa ja alkuvauhtia antamassa, käyttää kiitollisena suunnittelemaasi hihamerkkiä, Raakanokan Lapin kotaa ja turvekammia. Niinikään Login standaarissa oleva aihe on taitavan kätesi muotoilema.

Me TUNTURILATULAISET, jotka saimme tyrmistyneinä tiedon kesken vaellusta tapahtuneesta pois menostasi, teemme kunniaa Sinulle, OAIVI-TAPSA, ja muistamme kiitollisina arvokasta panostasi Tunturiladun hyväksi.

Hemmo Kivilaakso

ULKO-TAMMIO,

MERENKULKIJOIDEN LEVÄHDYSPAIKKA JA SUSIKANSAN VIRKISTÄYTYMISTAPAHTUMA

Ulko-Tammio on ollut vuosisatoja merenkulkijoien suosima levähdyspaikka, joka on tarjonnut suojan niin merirosvoille kuin kunniallisillekin merenkävijöille: kalastajille, kauppaporvareille ja mitä he lienevät olleetkaan, kaikkialta Itämeren maista ja kauempaakin.

Myös kasvikunta on huomannut paikan hyväksi ja sinne on Suomen rannikon kasvien kumppaneiksi "muuttanut" lukuisa määrä Baltianmaiden kasveja. Sieltä löytyy myös Tanskan rannikon kasveja.

Ulko-Tammio ja koko Suomenlahden saaristo on ollut myös kautta aikojen strategisesti tärkeä alue - siellä on pidetty vainovartioita, on linnoitettu, on miehitetty, on vastamiehitetty jne. Onpa siellä tapahtunut sotahistorian merkillisyyskin, ainoa laatuaan, kun sydänasioissaan pettynyt mies hyökkäsi yksin hinaajalla päin ylivoimaista vihollista ja säilyipä vielä hengissäkin. Kaikkea se rakkaus teettää!

Susikansa kävi myös siellä virkistäytymässä ja viettämässä taas mieliin jäävän romanttiskäytännöllisen virkistäytymistapahtuman - KIITOS KUOVZALLE, jonka uudet ja vanhat järjestelyvoimat osoittivat taas taitonsa. Karhulalaisten susikutsu oli määrännyt kesän alkavaksi vuosittaisessa riittijuhlassa 6.–8.6.1986.

Tavanmukaisen Riippusiltaoperaation jälkeen purjehdimme merelle kohti Ulko-Tammiota ja tavanmukaisen hyvän purjehdussään vallitessa pääsimme perille ja siellä "omaan rantaan". Nopea asennolle meno; innokkaimmat kesän odottajat alkoivat heti päivystää kesän tuloa, maltillisemman luonteenlaadun omaavat ajoittivat harrastuksensa seuraaviin päiviin. Ja kuinka ollakaan - KESÄ tuli niin kuin oli kutsuttukin.

Ohjelma oli taattua tavaraa. Leikitellen luontoon avasi lauantaipäivän, iltapäivällä oli rantakahvit sekä laulu- ja tarinatuokio. Olipa rannalla tilaisuuteen sopiva näytelmäkin, oikea spektaakkeli, suden metsästys, yllättävine loppuineen. Illansuussa odotettu ULKO-TAMMIO VIESTI ja sen jälkeen iltanuotio. Keskiyöllä oli vahvahermoisimmille YÖJUTTU luolassa. Keskiyön tapahtumaa ei voi sanoin kuvata, se pitää itse kokea.

Viestikilpaaan oli ilmoittautunut viisi joukkuetta. Eikä se mikään tavallinen viesti ollutkaan, vaan sitä voisi kutsua monipuolisuustaitotietokuntokokemusjoukkueviestiksi, jossa mitattiin varovaisuutta, nopeutta, nokkeluutta, hiihtokuntoa, näppäryyttä, kekseliäisyyttä ja ties mitä. Kolbma oli kova, Kavtsi kakkonen, Kuovtsa kunnon kolmonen, kalastajat neuvottelivat nelosiksi ja Vehka-Hamina viiletti vitoseksi.

Eihän se ole Ulko-Tammion retki eikä mikään, jos ei Mauri "emeritus juhlamenojen ohjaaja" pidä Ulko-Tammio-esitelmäänsä, mielenkiintoisesti ja sydämen lämmöllä. Kaikesta voi havaita, että paikka on Maurille läheinen.

Sunnuntain Luontopolku aloitti pyhäpäivän. Tällä kertaa kokoonnuttiin tavanomaista hieman aikaisemmin palkinto- ja lähtöseremonioihin. Lähdettiin Tammion kalastajakylään. Siellä tutustuttiin yleisesti alueeseen ja erityisesti sen museoon, jossa olikin melkoisesti mielenkiintoista nähtävää, kiitos paikalle hankitun asiantuntevan oppaan.

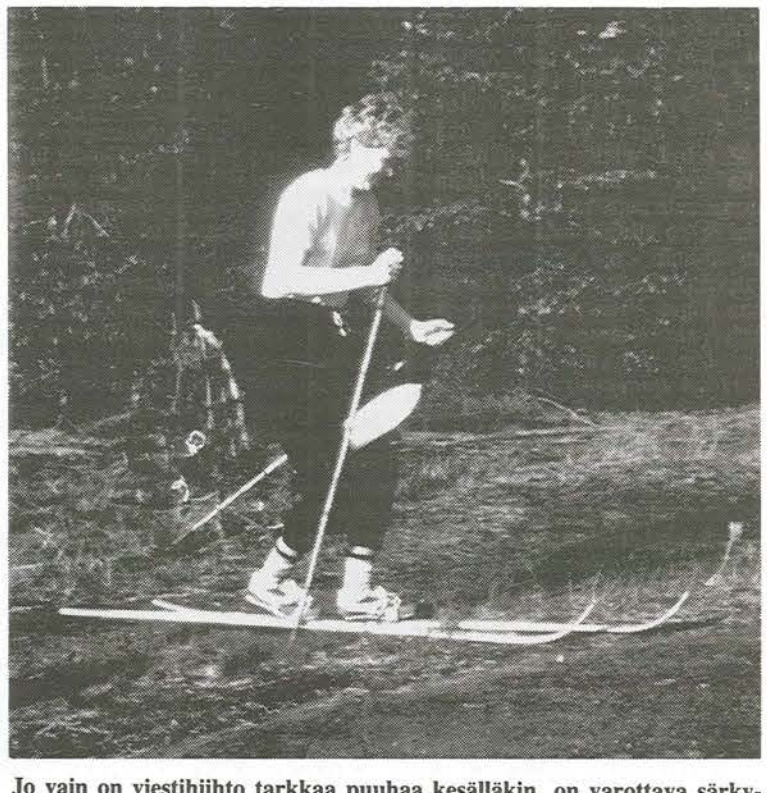
Kaikki hyvä loppuu aikanaan, niin sekin retki. On erinomainen asia, että meillä on näin vieraanvarainen ja vaivojaan säästämätön susilauma kuin Kuovzan Ulko-Tammioretken puuhaihmiset. Kiitos teille Anja, Kaisa, Maija, Marjukka, Riitta, Mauri, Seppo, Timo, Veijo ja kaikille teille muillekin, jotka myötävaikutitte retken onnistumiseen. Parhaimmat kiitoksemme teille, omasta ja kaikkien meidän mukana olleiden puolesta. Toivomme, että jaksatte puuhata tämän vuonna 1971 alkaneen hienon tradition puolesta tulevaisuudessakin.

Saimme taas viettää hienon susitapahtuman ja olla hakemassa kesää susikansalle.

Matti Mähönen

Retken ilopilleri Marjukka ohjaamassa iltapäivämatineaa.

Jo vain on viestihiihto tarkkaa puuhaa kesälläkin, on varottava särkyviä.
Kuva: Matti Mähönen

SAAMELAISKÄSITYÖ-TAPAHTUMA

Lapintavaratko krääsää ja rihkamaa?
Mikä on pollu ja mikä kuksa?
Miltä maistuu kampanisu?
Tule katsomaan niin näet!
Tule kuulemaan niin kerromme!
Tule käymään niin saat maistaa!
Tule SAAMELAISKÄSITYÖTAPAHTUMAAN!

Näin houkuteltiin yleisöä Saamelaiskäsityötapahtumaan, jonka Kavtsi järjesti Helsingissä marraskuun viimmeisenä viikonloppuna. Tapahtuma-aika merkitsi, että samaan aikaan valitsisi todellinen myyjäisten, kirpputorien ja erilaisten tapahtumien ylitarjonta . Lähes 1500 henkeä katsoi kuitenkin järjestäjien suureksi helpotukseksi juuri saamelaiskäsityötapahtuman tutustumisen arvoiseksi. Melkoinen summa rahaakin jäi kävijöitten jälkeen kassalippaisiin.

Mitäpä saivat kävijät rahojensa vastineeksi?

Rautaisannoksen tietoa Lapin kulttuurista ja konkreettisena muistona nutukkaita, kuksia, sisnareppuja, erilaisia käsineitä, sukkia, pauioja pirtanauhoja, lappilaisia koruja, kortteja ja kirjallisuutta.

Myytävät tavarat toimitti SAMMELAS DUODJARAT ry. johon kuuluu noin 200 saamelaista käsityöntekijää. n. 60 heistä oli lähettänyt töitään tapahtumassa myytäväksi. Lisäksi oli saatu näyttelynä esiteltäväksi mm. nellimiläisen Ella Sarren valmistama saamelaispuvusto ja monia kauniita uniikkiesineitä. Innokkaat kavtsilaiset myyjät tosin erehtyivät myymään muutamia näyttelyesineitäkin.

Ylimpänä asiantuntijana tapahtumassa toimi Sápmelaś Duodjaratin käsityökonsulentti, henki ja sielu Ilmari Laiti. Vuotsolainen Inkeri-Marja Väyrynen esitti kiinnostuneelle yleisölle työnäytöksinä miten sisna-tytöt syntyvät. Petteri laiti oli tuonut tapahtumaan Inarissa toimivan Samekki -liikkeensä tuotteita lähinnä hopeatöitä.

Työnäytökset, esitelmät ja filmit kiinnostivat yli odotusten yleisöä molempina päivinä. Ajoittain vallitsi tarkoitukseen varatussa luokassa suorastaan tilanahtaus ja istumapaikkojen puute. Intendentti Martti Linkola Museovirastosta kertoi saamelaiskäsityön historiasta, Ilmari Laiti sen nykyisyydestä ja tulevaisuudesta ja Aimo Aikio saamelaisten ammatillisesta koulutuksesta. Filmien avulla tutustutettiin yleisöä mm. kenkien heinimiseen ja poronteurastukseen ja poron eri osien hyväksikäyttöön.

Päätavoitteena oli aidon saamelaiskäsityön ja sen tunnuksena olevan SAMI DUODJI-merkin tunnetuksi tekeminen sekä näiden tuotteiden myyntimahdollisuuksien lisääminen myös tulevaisuudessa.

Tapahtuma järjestettiin Helsingissä monen vuoden tauon jälkeen. Aikaisemmat vastaavat tapahtumat oli järjestetty Lapin Sivistysseuran ja Taideteollisen korkeakoulun toimesta. Lapin Sivistysseura antoi nytkin Kavtsille täyden tukensa tärkeinä, työtä helpottavina käytännön neuvoina ja ahkerina, tottuneina myyjinä sekä myös suoran taloudellisen avustuksen muodossa.

Suuri apu järjestelyissä oli myös kolbmalaisilta ja logilaisilta saadusta tiedosta. Järjestihän Kolbma saamelaiskäsityötapahtuman Tampereella v. -85 ja Logi Turussa v. -86.

Päätaakan järjestelyissä kantoi kuitenkin Kavtsi ja varsinkin ylimpänä organisaattorina toiminut Hietalan Vappu eri osatehtävistä vastanneine esikuntineen. Kaikkiaan osallistui järjestelyihin n. 60 kavtsilaista. Tehtäväkenttä oli laaja ja monipuolinen, joten kaikkien kykyjä tarvittiin.

Molempina päivinä oli toiminnassa lapinhenkiseksi mainostettu kahvio, jossa tarjottiin mm. Lapista tuotettua leipäjuustoa ja eteläisempää tekoa olevia kampanisuja. Oli tosin muutakin, sillä ennenkuin kampanisujen reseptistä oli päästy yksimielisyyteen niitä on kokki-Kolmosen mukaan n. 400) olivat kavtsilaiset leipojattaret ehtineet leipoa suorastaan hurmahenkisesti (pääemäntä Kaarinan käyttämä sanonta) suunnattoman määrän kakkuja, korvapuusteja ym. Niitäpä sitten kaivetaan jäsenistön pakastimien kätköistä käyttöön vielä monena kerhoiltana.

Saamelaiskäsityötapahtumien tulevaisuus on vielä epäselvä. Kavtsilla tuskin on aivan lähivuosina mahdollisuutta samanlaiseen suururakkaan. Ehkäpä ja toivottavasti joku muu Tunturiladun kerhoista jatkaa tätä kolbmalais -logilais-kavtsilaisperinneketjua.

Vaatimastaan suuresta työpanoksesta huolimatta ja ehkä juuri sen vuoksi tapahtuman vaikutus Kavtsin toimintaan oli aktiovoiva ja jäsenistöä yhdistävä. Tähän asti saamiemme tietojen mukaan myös saamelaiset käsityöntekijät ovat olleet tapahtuman järjestelyihin ja tulokseen tyytyväisiä.

Anja Pere

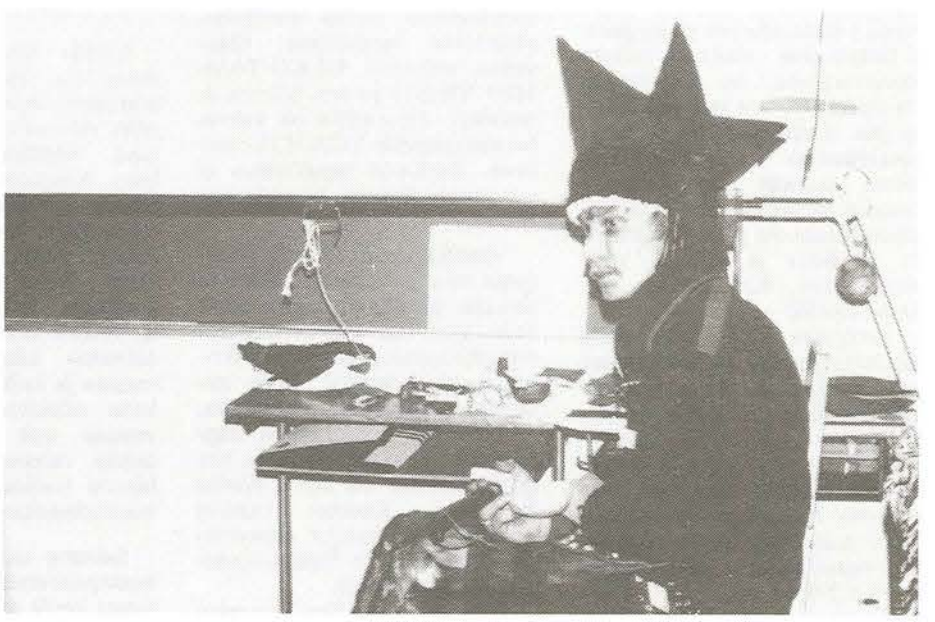
Ei yksikään sielu päässyt livahtamaan näyttelyyn Mairen sitä huomaamatta, "Päämiehemme pyytää Teitä kirjoittamaan nimenne vieraskirjaamme", toisteli Maire lukemattomia kertoja. Mutta kuka on tuo "Päämiehemme?" Lappihan se on. Niin siellä asuville, kuin meille vaeltajillekin – kaiki mitä Lappi edustaa ja meille antaa...

Kuin namuja – kuin sokeripaloja. Mieli olisi tehnyt vaikka suuhun pistää. Näyttelypöydät olivat värejä tulvillaan.

Lapin vaatteissa on vuosisatojen käytännön kokemuksen sanelemat mallit ja tarveaineet. Lapin vaatteissa hehkuvat myös luonnon omat värit.

Petteri kaivertaa pahkakuppia – kuksaa. Kuksa tehdään luonnon materiaalista. Se ei ole kertakäyttöesine. Se on tehty kestämään isältä pojalle. Jokaisella vuosien saatossa tulleella naarmulla ja kolhulla on oma tarinansa...

Mietteitä Talvipäiviltä

XII Tunturiladun Talvipäivät, toiset Kuokten järjestämät talvipäivät ja samalla Kuokten 20-vuotisjuhla ovat takanapäin. Kirjoittajakin alkaa jo selvitä jännityksestä ja väsymyksestä.

En tiedä, miltä osallistujista tuntui, kun vuosijuhla oli yhdistetty perinteisiin talvipäiviin. Meidän järjestäjien mielestä oli kuitenkin mukavaa jakaa juhlakakku teidän arvokkaitten vieraittemme kanssa. Kiitos tunnelmallisesta juhlasta, jonka meille järjestitte. Ehkä joku jäi kaipaamaan sitä "1½-tuntiatanssia", mutta... Tilat olivat seurakunnan, ja muutenkin olimme valmistautuneet elvyttämään vanhaa piirileikkiperinnettä. Sekin kuitenkin jäi, kun kello alkoi osoittaa silmien sulkemisaikaa.

Pääasia olivat kuitenkin Talvipäivät ja meille järjestäjille ainakin vaelluskilpailu. Siitä myöhemmin.

Jo perjantaina kokoontui yllättävän suuri porukka saunakämpälle. Tavallaan se oli yllätys, koska varsinaisesti odottelimme vain yövaeltajia, joita lopulta oli ilmoittautunut kuusi paria. Hyvinähän ilta kuitenkin meni eikä isoissa saunatiloissa ahtautta tullut.

Lauantaina kerääntyi sitten joukkoa lisää, joten meitä lopulta oli ennätykselliset 143 henkeä paikalla.

Varsinainen ohjelma alkoi sitten vaelluskilpailulla ja samaan aikaan rauhallisemmat kiertelivät luontolatua tai lähtivät Topin johdolla Nurmijärven Röykän observatorioon. Observatorion johtaja Matti Kivinen kertoi innostuneesti ja mielenkiintoisesti revontulista, tähtien kohinasta, eri ilmakerroksista ja avaruuden ihmisestä. Eräskin nainen vieressäni huokaisi vasta nyt ymmärtävänsä, miksi differentiaali- ja integraalilaskentoa koulussa opetetaan. Noin kansantajuisesti ja kiinnostavasti sen voi selvittää.

Samalla observatoriokäynnille pääsivät vaeltajat sunnuntaina.

Luontoladun tehtävät olivat kokonaan Pajusen Anjan käsialaa, ja kuulin niitä kiiteltävän. Tehtävistä tarkemmin kerrotaan toisaalla tässä lehdessä.

Hyvinkään seurakunta oli meille tarjonnut hyvän paikan oleskella ja yöpyä sekä mukavat emännät, jotka laittoivat hyvää ruokaa. Iltatilaisuus alkoi myöskin seurakunnan puheenvuorolla. Kun Kuoktelaisten soihtukulkue Matin johdolla oli iltapimeässä laskeutunut rakovalkean taakse järvelle, kertoi nuorisopastori Kokko oman näkemyksensä meidän toimintamme ja Pyhän Kirjan yhtäläisyyksistä. Oli lauha talvilta, ja tunnelma rauhallisen hyvä.

Ulkoa tulon jälkeen maistui kakkukahvi. Kuulimme laulua ja lausuntaa. Ossin esittämä Simeonin kertomus saapasnahkatorneineen sopi hyvin aiheeseen – Olimmehan Nurmijärven sisälle pistävällä Hyvinkään alueella, lähellä Aleksis Kiven elinpaikkoja. Teitä monia onnittelijoita juhlassamme kiitän vielä tässäkin.

Sunnuntaina aika menikin sitten ihan liian pian. Luontopolku, observatorio, palkintojen jako, lounas ja kotiinlähtö! Yht'äkkiä kaikki oli ohi. Monen kuukauden suunnittelu, valmistelut, kerhoiltatalkoot ja hiihtämiset umpihangessa oli suunnattu tähän. Nyt olivat ystävät lähteneet. Toivottavasti te, ystävät saitte itsellenne jotakin kotiinvietävää, jos ei arpajaisista konkreettista niin ainakin ajatuksia, joita voi myöhemminkin palauttaa mieleen. Kiitos ystävät. Seuraavilla lumilla tavataan.

Anja S.

Talvipäivien vaelluskilpailu

Vaelluskilpailu on allekirjoittaneen mielestä Talvipäivien tärkein tapahtuma. Ainakin järjestäjille se tuottaa eniten valmisteluja ja suunnittelua. Tämänvuotisen vaelluskilpailun päänä toimivat Olli ja Uolevi. Ja kukas se miehen päätä kääntää?, tässä tapauksessa ainakin Anjat.

Ennen Talvipäiviä olimme ihan pettyneitä, kun ideamme yövaelluksesta ei tuntunut kiinnostavan ketään. Ilmoittautuneita ei tuntunut tulevan kahta paria enempää, kunnes ihan säädetyssä ajassa, viime tipassa ilmoittautui neljä paria lisää. Olimme jo luopuneet järjestelyistä ja sitten yht'äkkiä tulikin pitkiä öitä ja pimeitä töitä. Ladut piti saada auki ym. ym. Seuraaville järjestäjille vihjeeksi: Laittakaa ilmoittautuminen vielä aikaisemmaksi. Ja meille kaikille muille: Ilmoittautukaa ajoissa. Toivottavasti sitten ei tule sellaisia virheitä kuin allekirjoittaneelle, jopa piirsi ratamestarin ollessa jo rastilla kahteen ylimääräiseen karttaan ensimmäisen rastin väärään paikkaan. Ei varmaan pimeässä metsässä ja umpihangessa naurattanut suunnistajia, eikä naurata virheen tekijää vieläkään. Pyydän anteeksi.

Yövaellukseen osallistui lopulta kahdeksan paria. Otsalamppujen valossa löytyi kaksi rastia, joilla kysyttiin luonnontuntemusta ja Lapin maantietoa. Seuraavalla rastilla tehtiin nuotiotulen loisteessa pokasaha annetusta terästä, kapuloista ja narusta. Sahalla piti vielä sahata ranteen vahvuinen puu poikki. Määräajassa, 10 minuutissa, homman selvitti yksi pari – naiset! Hyvä!, vaikka tasa-arvolaki onkin!

Ja taas hiihdettiin, koko porukka yhdessä, tekemään tulta tuoreisiin koivurisuihin. Oli toki avuksi annettu pieni pala tervasta ja 10 tulitikkua. Kukaan ei kuitenkaan tarvinnut yhtä tikkua enempää.

Tielle tultaessa löytyi tien laidasta haalaripukuinen nainen, joka ei hengittänyt eikä sydänkään toiminut, sekä elvyttämisestä uupunut henkilö, joka pyysi apua. Ja jos tässä totta puhun, toivon, etten olisi ollut se uhri. Kaksi paria olisi ehkä saanut uhrin elvytettyä. Ihan täysin hyvin se ei sujunut heiltäkään. Ottakaa kilpailijat ja kaikki muutkin vähän itseenne ja harjoitelkaa, harjoitelkaa, harjoitelkaa! Harjoitelkaa aina, kun voitte, pyytäkää apua esim. SPR:n jäseniltä tähän harjoitteluun. Toivottavasti ette taitoanne koskaan tarvitse, mutta jos...

Ja sitten se avun haku. Ihmettelimme rastilla, mikä kumma äkkiä vilahti mäkeä alas ohitsemme. Ja sitten tuli vielä toinenkin. Sattuuhan sitä. Yksi pari innostui kesken ankaran kilpailun harrastamaan mäenlaskua. Eihän se ikää katso.

Mitä, missä, milloin – tuli selväksi puhelimessa, kun hätä ilmoitusta tehtiin, ja sitten taisi sauna maittaa. Kaikki tulivat maaliin.

Varsinainen vaelluskilpailu alkoi sitten lauantaina heti avajaisten jälkeen. Yö- ja päiväkilpailu pidettiin erillisinä, koska parit olivat jo ehtineet sotkeutua yön aikana. Kaikkiaan päivävaellukselle lähti 18 paria. Ensimmäiseksi piti pohtia saamenkielen sanojen merkitystä. Vaikeaa, mutta kuvailevaa kieltä saastoineen ja lahkuineen! Eipä tullut paljon pisteitä.

Suunnituskartat jaettiin taas ja nyt ne oli piirretty etukäteen ja ihan oikein. Latuja oli paikoin tehty ihan koneella ja harhalatujakin yritetty järjestää. Järveä pitkin hiihtäen löytyi pirunpellon reunasta rasti, jolla kysyttiin juuri tällaisten, jääkauden aikaisten luonnonmerkkien tuntemusta ja samalla sääennustusta. Ei se sään ennustaminen niin helppoa tunnu olevan tuolla TV-ruudun takanakaan saati sitten pilvistä katsoen. Observatoriolla näkyi muuten olevan sama seinäkalenteri, josta sääkysymykset oli otettu.

Puukapuloiden tunnistaminen oli joillekin helppoa, ja niitä saadaan lehmuksesta, jos ei sitä vielä joku tiedä.

Todellisen padon – ihmisen tekemän – kohdalla piti tunnistaa taitavan padontekijän työkaluja. Majavahan niitä lastuja oli hampaillaan kalvanut.

Ensiavusta annettiin kirjallinen tehtävä kummallekin partion jäsenelle. Jospa joskus käytännössä sattuukin niin, että se, joka osaa, tarvitsee sitä apua itse.

Seuraavalla rastilla olivat eväspussien päältä nimet kadonneet ja sisältö piti tunnistaa. Olisi varmaan vähän kummallista syödä mannapuuroa lihan kanssa tai nokkoskeittoa puuron päällä.

Paikallistuntemuksen tietojen jälkeen päästiin puolimatkaan, missä kilpailijoille tarjottiin mehua. Loppukesällä kävimme talkoilla tyhjentämässä Aunen pensaat ja teimme mehua ihan tätä varten.

Oli tällä asemalla toinenkin tarkoitus. Kukaan ei ehtinyt pitkästyä, jos vähän joutui odottelemaan seuraavalle ensiapurastille pääsyä. Siellä telttailijan nilkka nyrjähti, kun hän oli tulossa vaeltajia vastaan. Eipä kaikille ollut tuttua kolmen K:n sääntö: kylmä, kohoasento ja kompressio eli tukeva side. Vai pelättiinko allekirjoittaneen jalan palelluttamista?

Järvellä tavattiin sitten pilkkijä, joka oli saanut kummallisia kaloja. Kaksi niistä oli todella tuotu Lapista, Inarinjärvestä, muut mikä mistäkin.

Suksikelkka oli jäänyt keskeneräiseksi ja sitä piti täydentää tai ainakin selvittää, mitä pitäisi tehdä.

Viereisellä rastilla partiolaiset testasivat solmutaitoja. Etukäteen he epäilivät, etteivät muut sellaisia solmuja osaa, mutta taisivat yllättyä, kun paalu- ja lyhennyssolmu olivat tuttuja samoin kuin pukkiköytöskin. Sitten tultiin jo lähelle maalia. Vielä piti tunnistaa päreitä ja nöyleitä. Puomilenkkiä tuskin moni on enää nähnytkään. (Juuri, kun tätä kirjoitan, alkoi radiossa soida "Viimeinen tukkilainen").

Melkein maalissa tuli eteen ruokavarojen loppuminen ja hätätilanne tämän takia. Rastimiehillä oli riukuja ja kapuloita, joista saattoi tehdä toimivan lintuloukun, jos vain osasi. Ja yksi pari olisikin säästynyt nälkäkuolemalta, jos vain lintuja olisi ollut.

Vaellus päättyi saunaan, jossa varmaan paras jälkipuinti tapahtui. Vahinko, kun en voinut olla kärpäsenä seinällä.

Anja S

LUONTO-OPPIA IKÄ KAIKKI

Sain "käskyn" rakentaa talvipäiville luontolatu. Tehtäväkäsky miellytti. Olin näet vuosia katsellut luontoa "sillä silmälä". Pääsemättä kuitenkaan luontoasioiden katselussa Luonnon Suuren oppikirjan alkulehteä pitemmälle, uskalsin ryhtyä yrittämään.

Ensimmäinen tehtävä, Sodankylän suuri ametistilöytö viime lokakuulta, tuntui jo kaukaiselta asialta, hyvin harva sitä enään muisti. Sienikysymys taas sopi hyvin maastotyypille. Vaikka valkokukkainen raate onkin hyvää poron ravintoa, kyseessä oli kuitenkin vaivero. ja sitä kun ei Hyvinkään lähistöllä kasva, se piti hakea Ylämaalta asti, toukokuussa, juuri sen kukkiessa. Kuusanka taas on kuukkeli ja kanahaukkaa on paras kunnioittaa edelleenkin. Kaunis, harvinainen kangasvuokko on rauhoitettu jo v. 1952. Toivo Rautavaaran kirjoista saa hyviä ravinto-opillisia tietoja, muitakin kun sen, paljonko hiilihydraatteja on nokkosessa. Hohkakivi on laavaa, jonka hyvin moni näytti tietävänkin. Näytekivi on eräältä Jäämeren rannalle suuntautuneelta matkalta, sitä löytää sieltä rantakivikoista. Eniten kysymyksiä herätti kolttamiehen perinteinen talvilakki. Muutama vuosi sitten posti toi jokaiselle Tunturiladun jäsenelle erään kirjamainoksen, jonka takalehdellä kyseinen lakki komeili. Hiukan tuloksista. Osanottonsa palautti 84 henkilöä. Jumbotilaa piti kaksi, heillä oli kolme oikein. Eniten oli kahdeksan oikein, toiseksi eniten yhdeksän oikein. / AP.

Luontoladun tulokset:

	oikein
Tuulikki Amper, Kuhtta	11
Maire Kalanti, Kavtsi	10
Hemmo Kivilaakso, Logi	10
Jorma Laine, Kolbma	10
Jouni Salonen, Kolbma	10

Talvipäivien vaelluskilpailujen tulokset.

Iltakilpailu: 1. Lamminjoki/Alapuranen/Varis, 2. Laine/Niinikoski, 3. Sara/Leppälä/Ikonen

Vaelluskilpailu lauantaina:

1. Luhas–Melto Imatra 42 3/4 pist. 2. Koivunen–Sinilehto Ovtsi/Kolbma 42 pist. 3) Alapuranen–Lamminjoki Kavtsi 41 3/4 pist. 4. Maula–Maula Kavtsi 40 1/2 pist. 5. Laine–Niinikoski Kolbma 38 pist. 6. Taavitsainen–Lonka Kuovza 37 1/2 pist. 7. Martikainen–Kothonen Kolbma 34 pist. 8. Honkonen–Pohjola Ovtsi 32 3/4 pist. 9. Kivilaakso–Nikula Logi 31 3/4 pist. 10. Leinonen–Leinonen Kolbma 31 1/2 pist. 11. Hämäläinen–Varis Kavtsi 31 1/4 pist. 12. Huotari–Granroth Kavtsi 27 3/4 pist. 13. Fagerström–Ikonen Kavtsi 27 1/2 pist. 14. Amper–Amper Kuhtta 26 pist. 15. Sara–Leppälä Kavtsi 25 pist. 16. Tapani Ilvonen Kouvola 18 3/4 pist.

Sarja nuoret: Pasi Keränen–Jouni Salonen Kolbma 18 3/4 pist.

Kokemus ja nuoruus... "Voi, voi hiirenloukkuja kyllä osattais. No, tapit reikiin. Kyllähän tämä tästä."

Kuva: Pekka Mehtonen

Tiedotus

Tunturiladun eläkeläisten leiriretki Susi-Kiisalle toteutuu bussikyydillä, jos 20 henkeä on varmistanut osanottonsa 30.4. mennessä. Muussa tapauksessa oma kyyti. Ilmoittautumiset Anja Pajunen p. 914–28901 ilt.

Tunturkerho Kuokte

KIITOS

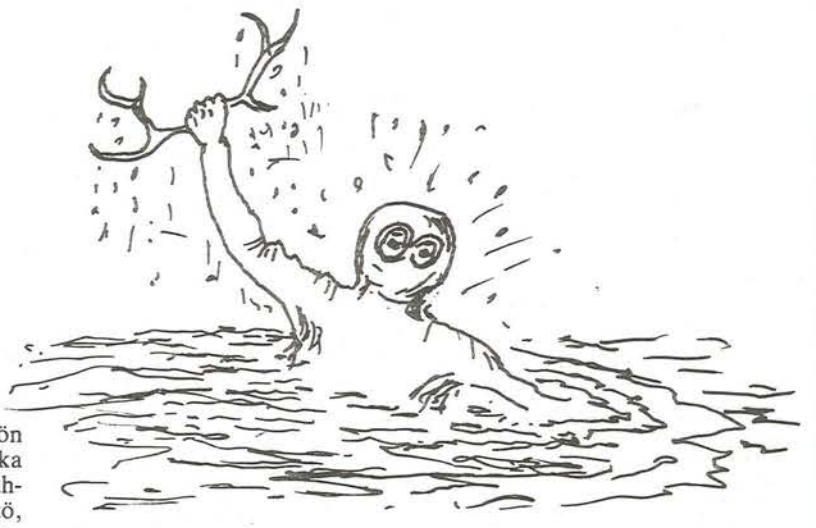
Kaikille tunturilatulaisille, eri yhteisöille ja yksityisille henkilöille jotka olitte mukana Tunturiladun talvipäivillä ja kerhomme 20-vuotisjuhlassa ja eri tavoin muistitte merkkipäiväämme.

Tunturikerho Kuokte

VESIMIEHEN MIETTEITÄ

Tunturiladun juhlanumerossa otsikolla -Vesimiehen mietteitä- ylistin räpyläuinnin erinomaisuutta.

Sitä tehdessäni minulla oli selkeä taka-ajatus saada mahdollisimman monta kansalaista aloittamaan hieno harrastus. Silloin kehuskelin harrastusta erinomaisena kuntoliikuntamuotona. Vesistöjen suojelunkin kannalta on merkitystä sillä, että räpylä-maskiuimareita olisi mahdollisimman paljon. Saasteiden veteen heittäjiä on silloin vähemmän, kun heittäjä tietää tekonsa tulevan päivänvaloon. Me ihmiset näet olemme mitä suuremmissa määrin silmän palvojia. Toisaalta henkilö, joka itse on uinut maskin kanssa ja todennut omin silmin, miten lahjomattomasti veteen heitetty roina paljastuu maskin läpi katsottaessa. Näin hän miettii kaksikin kertaa ennen kun jätteensä veteen heittää.

Vesi on yleisin, sekä yksi tärkeimmistä aineista mitä maapallolla on. Vesien suojeluun on siis kiinnitettävä erityisen suurta huomiota. Vaikka sitä näennäisesti onkin varsin paljon on syytä muistaa; yksi litra öljyä pilaa miljoona litraa vettä. Mitä sitten veteen heitetty akku happoinensa pilaakaan!?

Siis villakoiran ydin on:

Mitä enemmän meitä maskiuimareita on, sitä paremmin vesistömme ovat suojatut saastuttajia vastaan. Me yksityiset olemme tietty pienimpiä vesien saastuttajia. Suurteollisuudella on valitettavasti useasti ollut vesioikeus puolellaan, joten ei siitä sen enempää. Näytetään me pienet suurta esimerkkiä. Aktiivisella uimarilla on hyvä kunto. Mitä parempi kunto on sitä kauemmaksi ehtii, mitä kauemmaksi ehtii sitä enemmän näkee. Itse olen uinut seisovassakin vedessä useasti yli 20 km päivässä, juoksevassa yli 35 km päivässä. Arvatkaapa montako tyrmistyksen ja mielipahan viiltoa mahtuu satoihin kilometreihin, jotka olen taittanut veden alle katsellen? Toisaalta on kyllä sanottava, että on siellä ollut ilonkin aiheita.

Näin pitkäaikainen vedessäolo vaatii näillä leveysasteilla lämpimämpäänkin aikaan märkäpuvun. Puvun kanssa uiminen on yllättävän kevyttä. Painovyön ja märkäpuvun nosteen keskinäisen painojakauman kanssa saadaan kelluvuus säädettyä. Noste on silloin sopiva, kun veden päällä pysyy tekemättä mitään. Siinä on mainio tilaisuus tarkkailla vedenalaista maailmaa "vesipatjalla löhöten". Jos sitten veden alla näkyy mielenkiintoista voi sukeltaa katsomaan lähempää. Kokenut hyväkuntoinen sukeltaja pystyy käväisemään 20:n metrin syvyydessä ilman ilmapulloja. Mutta ennen kun sukellat 5:ttä metriä syvempään, kysy asiantuntijalta, mitä tarkoittaa korvan paineen tasaaminen ja miten se tehdään. Korvan puhkeaminen vedessä aiheuttaa suuntavaiston menetyksen. Ei siis tiedä onko menossa ylös vai alas, – huh mikä tilanne. Muuta vaaraa harrastuksessa ei sitten olekkaan.

Räpylät, maski, puku, painovyö, sukat sekä käsineet maksavat n. 1200 mk. Murtomaahiihtovälineet suksesta pipoon maksavat suunnilleen saman verran. Harrastuksen ei siis tarvitse kaatua suuriin aloituskustannuksiin. En tarkoita, että uinnin myötä tingittäisi talvisista hiihtokilometreistä, lopettamisesta puhumattakaan. Korostan vahvasti mitä useampi kuntomuoto on käytettävissä sitä monipuolisempaa ja ympärivuotisempaa harjoitus on. Jos yksi liikuntamuoto alkaa maistua puulta niin toinen vaan maistuu.

Kerronpa mitä veden alla nuuskiessani olen löytänyt: Auton täydessä varustelussa akkuineen, nesteineen, happoineen, öljyineen ja lyijyineen.

Irto akkuja, anodi paristoja, pikkuparistoja, kumisaappaita ja pyörän renkaita. Polkupyöriä, potkukelkkoja, posliini ja lasiastioiden jätteitä. Yleensä kaikkea mitä tänäpäivänä elämisestä syntyy. Useasti olen huomannut rantalaiturin olevan puoliympyrän keskipisteessä. Tästä puoliympyrästä voidaan päätellä onko talon isäntä heittolajien harrastaja vai ei. Jätteistä kertynyt kaari on nimittäin heittolajien harrastajilla huomattavasti laajempi. Koskaan se ei ole kuitenkaan niin laaja, etteikö sieltä maskiuimari näkisi jokaista sinne kuulumatonta esinettä.

Joku saattaa ajatella, tämä on minun rantani, saan tehdä sille mitä huvittaa. Olen tämän käteisellä ostanut ja saastutan sen tai olen saastuttamatta omapahan on asiani. Vaan onpahan käteisostajalla melko köyhä ajatuksen kaari. Se vesi, jonka hän tänään saastuttaa on huomenna naapurin rannassa. Ensi viikolla saasteet ovat sitten jo naapuripitäjänkin riesana.

Kunnioitan lain antamaan suojaa yksityisalueille ja rannoille. Joskus kuitenkin osoittaakseni roskaajalle hänen tekonsa paljastuneen, nostan sopivan hetken koittaessa jonkin tarkkaan valitsemani esineen takaisin laiturille.

Eikä käteisostaja sitäpaitsi näytä tuntevan asiaan vaikuttavia lakeja tai ei niistä piittaa.

Vesilain 1 luvussa nimittäin kielletään pilaamasta vesistöä, päästämättä sinne mm. likaa, jätettä tai muuta vastaavaa ainetta. Samoin panemasta em. aineita sellaiseen paikkaan, että toisen kiinteistöllä oleva pohjavesi pilaantuu. Tämän lisäksi naapuruussuhdelaki kieltää likaveden tai jätteen laittamisen

sellaiseen paikkaan, että naapurille tai muulle lähellä asuvlle aiheutuu siitä haittaa. Kelaapa oma rantansa tai yleisen vesistön saastuttaja ajatuksiaan mitenpäin hyvänsä lait ovat hänelle kun kaikille muillekin aukottomat. Ei siis omaakaan maata tai rantaa saa saastuttaa vaikka sen miten olisi käteisellä ostanut.

Vesistöjen likaamista voidaan arvioida myöskin väestöryhmien osalta. Jonkin vesistön varrella asuu kansalaisia, jotka pitävät vesistönsä täysin puhtaana. Toisaalla asuu väestö, joka pitää vesistöään kaatopaikkana. Näyttää siis aivan selvältä, että eri paikkakunnilla asuvat ihmiset ovat täysin poikkeavia vesistöjensä suojelun suhteen. Vertaan tässä toisiinsa Ounasjokea ja Iijokea. Ounasjoen pohjan olen tutkinut Enontekiöltä Rovaniemelle. Iijokea olen tutkinut usean kymmenen kilometrin matkalta. Nämä ovat täysin toistensa vastakohdat. Ounasjoen rannan asukkaiden teot ja puheet olivat selvästi ristiriitaisia, kun taas Iijoenvarren asukkaiden puheet ja teot kulkivat täysin käsikädessä.

Ounasjoen varrella asuvat puhuivat joestaan kauniisti. He olivat täysin rinnoin tukemassa ja kannustamassa, kun uin heidän jokensa puolesta protestiksi valjastushankkeita vastaan. Ounasjoen törmillä uinnin eri vaiheissa syntyi miellyttäviä henkilökontakteja. (Tulevissa mietteissä näistä henkilökontakteista). Mutta mutta, itse joki oli surkea kaatopaikka. Arvostus ei ollut puheiden ja tekojen osalta tasapainossa. Kirjoitelmassani aiemmin luettelemistani saasteista suurin osa oli Ounasjoessa. Mahtaisiko olla, että vuosikymmenet jatkunut epätietoisuus joen kohtalosta oli saanut ihmiset hällävälilä mietteisiin. Toivottavasti nyt lopullisen suojelupäätöksen tultua tilanne korjaantuu. Sensijaan Iijoella tekojen ja sanojen välillä vallitsi täydellinen tasapaino. Sen muutaman kymmenen kilometrin matkalta jolta joenpohjan tutkin, se oli täysin puhdas. Eivät edes vonkamiehet olleet sinne eväspapereitaan heittäneet. Jos tästä ruusuja ja risuja jakaisin, ruusut menisivät ehdoitta Iijokilaisile.

Onneksi olkoon Erkki Isomursu & kumppanit, teillä on hieno joki, jota ei lisävaljasteta. Vaan toivottavasti siellä oleviin alajuoksun patoihin saadaan lohiportaat. Lohiportaat estäisivät kertaheitolla padon alle nousua etsimään tulleiden lohien laittoman teurastamisen. Lohi nousisi jälleen Iijokeen!

Lohiportaat ja lohennousu pitäisi olla selviö kaikissa muissakin valjastetuissa joissa. Tässä olisi voimayhtiöille PR:n ja näytönpaikka. Muutamilla miljoonilla saisi ihmeitä aikaan. Miljoonathan ovat voimayhtiöille vielä taskurahoja. Jooko?-joo!

Kaikilla elollisilla mitkä tällä Maapallolla asuvat ja elävät, olisi hyvä elää ja turvallinen tulevaisuus, jos me ihmiset käyttäisimme sitä viisautta ja tiedon määrää mitä meille on annettu. Meidän pitäisi pikaisesti luopua vaikeasti parannettavissa olevasta hyötyajattelustamme. Olisi viisasta ajatella tulevia sukupolvia eikä vain itseämme. Meidän jälkeemme on tulossa meitä viisaampia, jättäkäämme heille jotain mahdollisuuksia.

Maapallo, jolla luodin nopeudella kiidämme, on "avaruuskapseli". Tässä kapselissa meillä on mukana vesi, ilma, öljy ja otsoni ym. Avaruudessa ei ole huoltoasemia, joista voisimme tankata uuden veden, ilman ja öljyn.

Se mitä meillä on "tankissa" on kallista ennen kun se loppuu. Rahamies maksaisi siitä miljoonia, jos se olisi Hänen oman elämisensä ehto. Tänä päivänä kun niitä vielä on, hän maksaa niistä väärän vitosen. Turha meidän on hankkia mahdollisimman korkeaa elintasoa, jos kohta ei ole paikkaa missä siitä nauttia. Näissä asioissa ihmisen viisauttansa pitäisi käyttää.

Kuten edellä kirjoitin me yksityishenkilöt olemme pienempiä saastuttajia. Ruohonjuuritasolla ei mikään estä kuitenkaan pientä ihmistä olemasta suuri luonnonsuojelija. Tuskin millään muulla sektorilla kuntoilu ja luonnonsuojelu voidaan yhdistää yhtä tehokkaasti kun tässä. Näistä mietteistä kipinän saaneelle ensimmäiselle henkilölle, jonka tapaan "itse teosta" räpyläuimarina tarjoan leivoskahvit ennen auringonlaskua.

Tauno Pajunen

KOKOUSKUTSU

Tunturilatu ry:n KEVÄTKOKOUS pidetään 24.05.1987 klo 13 UKK-instituutissa Tampereella Kaupinpuistonkatu 1.
Esillä sääntömääräiset kevätkokousasiat. Päätetään Peeran majan hankkimisesta yhdistyksen käyttöön.

Helsingissä 6.3.1987
Johtokunta

PIKKUKIKKOJA PIKKUHAAVOJEN RETKIHOITOON

Ensiapulaukkunsa "pahimman varalle" varustanut retkeilijä usein pystyy pelastamaan retken ikäviltä yllätyksiltä, jotka tapaturma tai sairaus on yllättäen tuonut. Vaikka emme haluakaan eräretkelle tarpeetonta painolastia, ehkä sentää jotakin lisäystä tässä kohdassa voisi kokeilla.

Kolmioliinan (mitellan) käyttöä korostetaan nykyisessä ensiavun opetuksessa, joten kaulahuiville, jos otatte mukaan reilun kokoisen neli- tai kolmikulmaisen sellaisen, saattaa löytyä monia käyttömahdollisuuksia.

Haavojen puhdistukseen käyttämänne nestemäiset puhdistusaineet voisitte vaihtaa esim. Sterilan-haavapalsamiin. Pienempiin haavoihin tämän palsamin muodostama kalvo hetken kuivuttuaan riittää sidokseksi sellaisenaankin, samoin pieniin palovammoihin.

Viiltohaavojen "ompeluun" on saatavissa eräänlainen sterilissä pakkauksessa oleva teippi (Bandaid Butterfly). Muutamia näitä erikokoisina mukaan. Se lisää varusteittemme painoa ehkä parilla grammalla.

Tätä Butterflytä käytettässä voidaan haava kunnostaa siten, että asetetaan haavan reunamat vastakkain ja vedetään teipit haavan yli. Sen jälkeen haavan päälle pannaan ohuelti Sterilania ja koko laitos peitetään harsosidoksella. Haavan annetaan sitten olla katsomatta ja kastamatta 3–4 päivän ajan tässä sidoksessa.

Kaikki pyrkivät retkeilyssä välineistön ja muun mukana kannettavaan keveyteen. Varmaan keveämpiäkin ensiapukeinoja on kuin tässä mainitut. Kaikkein kevein sairauksien ja tapaturmien ehkäisytapa on tietysti varovaisuus, mutta näitä tässä kerrottuja on silti syytä ajatella ja kokeillakin varmuuden vuoksi.

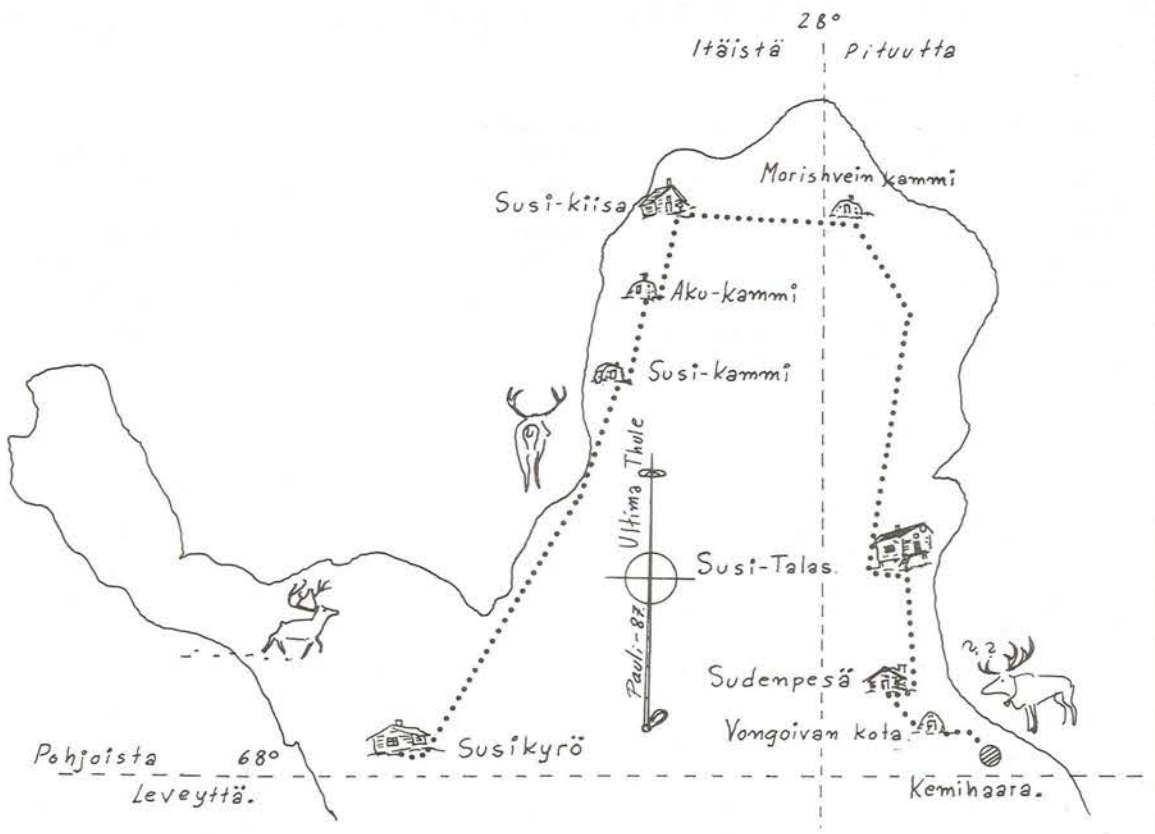
Sirkka Laakso

"Sudentaival" – lapinseikkailu jossa ei matka lopu kesken...

Monet tunturilatulaiset ovat taivaltaneet jonkin suurten tukikohtiemme välisistä etapeista. Parikin niistä samalla retkellä. Lähinnä muistuu mieleeni Kyösti Lamminjoen ja hänen retkitovereittensa hiihtovaellus keväällä 1982 Susi – Kiisalta Susi-Talakselle, josta edelleen Ounastuntureitten kainaloon Susikyröön.

Vaellukseen kului 22 päivää ja matkaa kertyi 550 km. Oli siinä taivalta kerrakseen. Kohtuuttomalta tuntuisi, että porukka olisi vielä Susikyröstä kääntänyt sukset pohjoista kohti ja hiihtänyt kolmion viimeisen sivun umpeen. Lumikin olisi taitanut käydä vähiin, lomapäivistä puhumattakaan....

Kyllä tuollaisella retkellä näkee Lapin monet kasvot. Kun sitten vielä tukikohtiemme välisiä taipaleita samoaa eri vuodenaikoina, niin jo on kulkenut vaikka minkälaiset maastot.. Vaeltaja on saanut kuvan millaisissa maastoissa tukikohtamme ovat ja samalla läpileikkausen Suomen Lapista.

Näistä näkökohdista tuli mieleeni, kun kerran taipaleelle lähdetään, niin miksei saman tien retkeen voisi liittää mukaan käynnit Tunturiladun pioneeriaikojen talkootöiden tapahtumapaikoilla. Näitä "pieniä tukikohtia" voisi käyttää myös hyväksi. Yöpyminen keskellä tundraa turvekammissa on elämys. Sen ilmapiirissä voi aistia entisaikojen erähengen. Siellä voi myös ounastella niitä ajatuksia jotka toivat menneitten aikojen vaeltajat erämaahan. Juuri näille pitkien taipaleitten takaisille seuduille.

Lyhyesti sanoen - Sudentaival kiertäisi kaikki tukikohtamme. Etappi – etapilta. Niin pitkän taipaleen kerralla kun voimat ja aika antavat mahdollisuuden.

...Kun tuossa selasin retkipäiväkirjojani niin totesin että eri vuosina on minulle noita tukikohtiemme välietappeja kertynyt useitakin. Tätä juttua kirjoittaessani ystäväni ja retkitoverini Teppo ja Asko valmistelevat hiihtovaellusta välille Sevettijärvi – Susi – Talas. Juuri tuo Inarin järven itäpuolisten alueitten koluaminen on minulta jäänyt tekemättä. Enkä pääse nyt millään mukaan. Voihan Pyhä Sylvi! Tuo taival on vielä kuljettava, mutta kuinka sitä sitten yksin...ajatus ei jätä rauhaan. Aina kun Suomen kartta sattuu silmiin seuraa katse reittiä Nuorgamista etelään. Aina Tulppion ja Kemihaaran seuduille saakka. Se on pitkä reitti kartalla. Mutta juuri tuolla Inarin järven itäpuolen tiettömissä erämaissa se katkeaa vaellusteni kohdalla.

Tässä tuo Sudentaipaleen idea taitaa ainakin minun kohdallani piillä. Vuosien mittaan on tullut ehkä urauduttua samoille tutuille ja mieluisille maisemille. Ei ole tullut lähdettyä tutkimusmatkalle uusille seuduille. Nyt on ravisteltava itseään. On annettava uusien mielikuvien vaikuttaa....

...Jos lähtisi liikkeelle vaikka Kemihaaran rajavartioasemalta. Ensimmäisen yösijan tarjoaisi Manto-ojan vanha tunnelmallinen porokämppä. Sen pöydälle voisi iltahämärissä levitellä kartat ja hahmoitella vaellusreittejä. Miten paljon niiden kulkemiseen menisi aikaa? Missä voisi täydentää muonavarojaan? Miten paljon aikaa on tällä retkellä käytettävissä?

Kemihaaran rajavartioasema – Vongoivan kota	32 km
Vongoivan kota – Sudenpesä	22 km
Sudenpesä – Susi – Talas	48 km
Susi – Talas – Morishvein kammi	112 km
Morishvein kammi – Susi – Kiisa	70 km
Susi – Kiisa – Aku-kammi	26 km
Aku-kammi – Susi-kammi	49 km
Susi-kammi – Susikyrö	131 km
yhteensä linnuntietä	490 kilometriä.

Tähän pitäisi sitten lisätä luonnollisten mielekkäitten vaellusreittien tuomat lisäkilometrit taipaleitten varrelle. Maastohyvitykset tulisivat vielä päälle. Näitä asioita pohdittaessa löytyy yhtä monta vaihtoehtoa kun on vaeltajaakin. Mistä mennään ja miten? Noustaanko tunturiin katselemaan kauemmaksi, vai kuljetaanko helpompia reittejä myöten? Mistä talvikelillä löytyisi mahdollinen kelkanura kulkua helpottamaan? Tämä tarkastelu on jätettävä silleen...

Reilut 20 prosenttia maastohyvitystä ja taivalta kertyy kutakuinkin 600 km. Tietenkin ne "rapiat" päälle jotka tulevat mielekkäistä ja itse kullekin mieluisista vaellusreiteistä.

Se on ainakin selvää että taipaleen varrelle osuu Lappia sen kaikissa maastomuodoissa. Metsälappia ja jylhää tunturiseutua. Arktista tundraa ja soita. Jokivarsien varrella kulkevia ikivanhoja kalamiesten keinoja ja poropolkuja jotka niin somasti myötäilevät jalan alla ja arvaamattomilla kiemuroillaan voivat johdattaa vaeltajan ties minne. Tämä kaikki odottaa sinua. Lähde etsimään...

Pistetään nyt tähän vielä malliksi Tunturiladun suurten tukikohtien etäisyydet toisistaan:

Susikyrö – Susi –Kiisa	204 km
Susi – Kiisa – Susi – Talas	142 km
Susi – Talas – Susikyrö	184 km

Linnuntietä kulkien kertyy "Kolmen kämpän koukhauksen" pituudeksi 530 kilometriä. Tähän sitten maastohyvitys ja ilman niitä "rapioita" saadaan kilometrimääräksi 636 km. Jo parinkin tukikohdan välinen vaellus täyttäisi mainiosti. Johtajasusivaatimusten vaellusosuuden. Jos kuitenkin joku oikein rämäpäiseksi ryhtyisi - koukhaisi koko hilarimssun, niin siinä sitä olisi korkealla raadilla ihmettelemistä... tavallisista hukista puhumattakaan...

Tärkeämpää kuin mikään merkki tai kunniakirja on kuitenkin se mitä meille on jäänyt näiltä retkiltä sydämeen ja mieleen. Tänä päivänä olet sitä miten olet elänyt ja mitä olet kokenut.

Liikkuminen ja eläminen luonnossa antaa ihmiselle koskaan katoamattomia ja hyviä voimavaroja. Ne ovat se "jokin ihmisessä." Se paras.

vaellusterveisin
Pauli Hakulinen
SUSI 1169

Noitarumpu ja Petteri Laiti. Osa vanhoista uskomuksista elää vielä Lapissa... asettuivatko Petterin siinä rummuttaessa luunsirut noitarummun kalvolla osoittamaan suotuisia merkkejä saamelaiskäsityön tunnetuksi tekemiselle ja menestykselle – sen aika näyttää.

Prof. A. Reijonen

VAATETUSTEKSTIILIEN FYSIOLOGISTA TAUSTAA

Vaatetus on eri osista tehty kokonaisuus - kangas ja/tai vaatekappalekerroksista - ja tämän kokonaisuuden ominaisuudet vaatetusfysiologisessa mielessä ovat yhteistulos kaikista osatekijöistä. Usein heikoin lenkki - ei keskiarvo - ratkaisee koko pukineen tai vaatetuskokonaisuuden:

- käyttöominaisuudet ja sopivuuden eri olosuhteisiin sekä käyttölaajuuden
- mukaavuuden. Tunteeko pitäjä sen sisällä olonsa mukavaksi vai ei. Tärkeäksi tekijäksi muodostuu käyttöalueraja ääritilanteissa. Siihen lisäksi vaikuttaa millä tavoin ja kuinka helposti pukineen vaatetusfysiologista toimintaa voidaan olosuhteiden vaihtuessa säätää. Mukavuuteen liittyvänä ominaisuutena tänä päivänä pidetään myös helppohoitoisuutta, johon liittyvät:
- lian hylkivyys
- helppo pestävyys ja nopea kuivuminen
- siliävyys.

Mukavuuden määräävät tekijät

Jos muodin oikut ja sen antama mielihyvä tai -paha jätetään laskuista pois, vaatetuksen mukavuuden määräävät primäärisesti 2 tekijää:

- lämmöneristyskyky huomioiden tuulen vaikutus ja pukineen sisällä tapahtuvat ilmavirtaukset
- kosteuden (hikoilun) siirto ulkoilmaan pukineen läpi tai sen aukoista vaatetuksen kostumatta, sekä vaatetuksen eri alueilta ja kerroksesta toiseen.

Näistä jälkimmäistä on Suomen ilmasto-olosuhteissa pidettävä oleellisesti tärkeämpänä kuin edellistä. Pelkkään lämmöneristyskykyyn tuijottaminen voi viedä pukinesuunnittelussa harhateille.

Vaatetuksen mukavuuteen käyttäjän kannalta vaikuttavat myös muut kuin puhtaasti vaatetusfysiologiset tekijät - psyykkiset, kuten kuvasta 1 ilmenee.

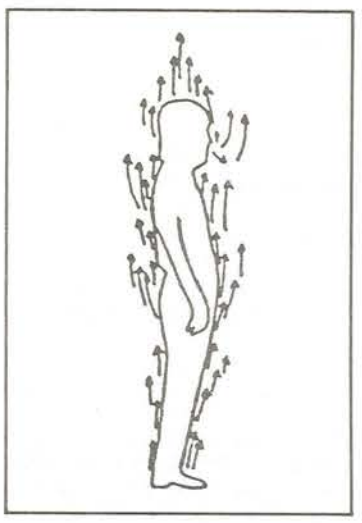
Ihminen on melko outo otus luomakunnassa

On muistettava, että ihminen on tosin huonolla termodynaamisella hyötysuhteella biodynaamisesti toimiva kone, joka luovuttaa lämpöä myös kosteutensa hikoilun muodossa. Mikään muu maapallomme otus ei suhteellisesti hikoile niin voimakkaasti kuin ihminen. Lisäksi hän on siitä merkillinen, että hän liikkuu enimmäkseen pystyssä. Sen seurauksena ilmavirrat ihon välittömässä tuntumassa samoin kuin pukineen sisällä kulkevat pysytysuunnassa alhaalta ylös (kuva 2). Seikalla on huomattava merkitys pukineen oikeaan suunnittelun kannalta, koska em. hormi-ilmiöllä on ratkaiseva vaikutus pukineen lämmönhukan ja hikoilun poistokykyyn. Ilmiö tekee myös ymmärrettäväksi, miksi kankaiden ja kangaskerrosten lämmön- ja kosteudeneristyskyvyn mittaaminen vaakasuorassa antaa helposti aiheen erheellisten johtopäätösten tekoon vaatteiden suunnittelun kannalta.

Ihminen lämmöntuotanto vaihtelle suuresti. Levossa se on vain murto-osa siitä, mitä kovasti työskenneltäessä tai liikuttaessa. Asiaa valaisevat oheiset luvut: (70 kg:n elopainoselle keholle)

- levossa makuulla 250 KJ/h (60 kcal/h)
- istuttaessa TV:n ääressä mukavasti nojatuolissa 310 KJ/h (75 kcal/h). Jännäriä katseltaessa enemmän!
- tehtäessä keskiraskasta työtä tai reippaasti käveltäessä 1250 KJ/h (300 kcal/h)
- raskaassa työssä 2500 KJ/h (600 kcal/h)
- hyvin raskaassa työssä tai muussa kovassa ahertamisessa 3500 KJ/h (850 kcal/h)
- hetkellisesti voi lämmöntuotanto esim. pikajuoksupyrähdyksessä nousta yli 6500 KJ/h (1500 kcal/h).

Todettakoon, että hyväkuntoinen henkilö kykenee jatkuvasti tunnista toiseen ilman lepotaukoja työskentelemään noin 1800 KJ/h tahdilla. (430 kcal/h) Kts. lähemmin taulukkoa 1.

Kuva 2.
Ihminen on pääasiassa pystyssä kulkeva otus. Siten ihon tuntumassa olevat ilmavirrat myös vaatteiden sisällä - suuntautuvat alhaalta ylös kuvan mukaisesti. Ko. hormi-ilmiöllä on tärkeä vaatetusfysiologinen merkitys mm. lämmön- ja hikoilun poistumisen kannalta pukineiden sisältä. Tästä syystä pukineen kaula-aukolla ja kaulaliinalla on suuri merkitys vaatetuksen lämmöneristyksen säätelylle. Todettakoon, että ihon tuntumassa on ohut liikkumaton ilmakalvo - ilmapaita - jolla on suuri merkitys lämmöneristimenä. Ilmapaidan paksuuteen vaikuttaa suuresti tuuli ja ihmisen liikkuminen.

Lämmöntuotanto

Ihmisen lämmön tuotanto eri toimintaolosuhteissa 70 kg:n painoiselle miehelle (ns. perusjätkälle). Liikkumisen ja työskentelyn kannalta on tärkeä todeta, että tasaisella luontaisella joutuisuudella jaksetaan kauemmin ja pitemmälle kuin jaksottaisilla ryntäilyillä. Uupumus ei tule yhtä helposti ja lisäksi päästään pienemmällä energian kulutuksella. Harjaantumisella on merkityksensä, ei yksinomaan kestävyyden paranemisena, vaan myös siksi, että vältytään turhilta liikkeiltä ja lihasjännityksiltä. Saadaan toiminta juoheammaksi ja pystytään toimimaan paremmalla energiataloudellisella hyötysuhteella. Ihmisen vuorokautisen energian tarve riippuu toisaalta toiminnan asteesta ja toisaalta ilmastollisista olosuhteista ja vaatetuksesta. Ns. perusenergian tarve oltaessa levossa 70 kg:n miehelle iältään 25–40v on n. 1800 kcal/vrk (7500 kJ/vrk), kevyessä työssä 2200 kcal/vrk (9200 kJ/vrk) ja raskaassa työssä 5000-6000 kcal/vrk (21.000–25.000 kJ/vrk). Naisilla perusenergian tarve on n. 10 % alhaisempi - siinäkään fe-makkojen harmiksi ei ole tasaarvoa. Aikuiseksi kypsymisiässä sen rajuudesta riippuen energian tarve on taas 5–20 % suurempi. Noin 40 vuoden iästä alkaen perusenergian tarve alkaa hiljalleen laskea niin, että se 45-vuotiaana on n. 94 %, 65-vuotiaana n. 79 % ja 75-vuotiaana 69 % 25-vuotiaan tasosta. Samalla myös peruslämmöntuotanto alenee. Siitä syystä iän mukana myös taipumus lämpimästi pukeutumiseen lisääntyy. Todettakoon, että arktisilla kansoilla, kuten eskimot ja tulimaalaiset, samoinkuin Australian alkuasukkailla, peruslämmön tuotanto on selvästi suurempi kuin muilla ihmisillä.

Vastaavasti hikoilu voi vaihdella muutamasta kymmenestä grammasta yli litraan tunnissa, ääritapauksissa 4–5 ltr/h tai 12 ltr/3–5 tuntia. Hikoilun määrä riippuu paitsi aktiviteetista, myös siitä, kuinka muita teitä pääsee ylimääräistä lämpöä poistumaan keholta. Hikoilu voi olla näkymätöntä haihduttamista tai iholle erittynyttä nestettä. Kts. lähemmin myös taulukkoa II.

Käytännössä tulee pukineen varsinkin ulkona syksyllä, talvella tai keväällä täyttää samanaikaisesti kaksi tehtävää:

- levossa tai hiljaisen toiminnan aikana sen on annettava riittävä suoja lämmöneristyksellään kylmää vastaan huomioiden mahdollinen tuulen vaikutus
- työskenneltäessä tai liikkuttaessa pukineen tulee päästää ylimääräinen syntyvä lämpö keholta ulos. Tällöin ratkaisevaksi kynnykseksi muodostuu vaatetuksen kosteudenläpäisykyky ja nimenomaan hetkelliset huiput.

Ym. kaksi tekijää muodostavat helposti ristiriitatilanteen. Vaatteen käyttökelpoisuuden kannalta ratkaisevaksi muodostuu, kuinka toiminnan aikana on lämpö saatu poistettua vaatetuksesta hiestä kastumatta. Meidän on syytä muistaa, että märän tekstiilin lämmöneristyskyky on vain murto-osa (1/20–1/25) kuivasta. Lisäksi kastuneiden vaatekerrosten väliset ilmakerrokset häviävät pois tärkeänä lämmöneristiminä samoin kuin ihon ja alimman pukineen välinen ilmakerros. Ts. myös itse eristyskerrosten paksuus ohenee.

Esitetyn perusteella syntyy helposti tilanne:

- on liikuttu tai työskennelty reippaasti ulkona niin, että energian tuotanto on 5–6-kertainen lepotilaan nähden. Seurauksena on, että osa vaatetuksesta on hiestä kostunut.

- kun sitten on tullut tauon aika, kehon luontainen energian tuotanto on romahtanut, mutta hien kuivattamiseksi vaatteista energian hukka pysyy lähes samana kuin toiminnan aikana. Ja ainoa kuivauspatteri on vaatteiden sisällä oleva keho. Tuloksena on voimakas paleleminen.

Jos vaatetus olisi ollut sellainen, ettei se olisi päässyt hiestä kastumaan, taukoilijalla olisi ollut mukava, lämmin olo.

Toiminta	Hikoiltu vesimäärä g/tunti
– nukkuminen	8,6– 17
– istuminen	17,0– 25
– seisominen	34,0– 42
– kävely 4,5 km/h	70,0– 85
– juoksu 16 km/h (3 min 45 s/km)	135,0–155
– kevyt työ	60,0– 75
– keskiraskas työ	100,0–120
– raskas työ	170,0–200

Taulukko II:
Erilaisia hikoilun arvoja 70 kg painoisella mieshenkilöllä. Aktiviteetin kasvaessa hikoilun määrä kasvaa voimakkaasti. Normaalisti kosteuden poistumasta kehosta tapahtuu 1/3–1/4 hengityksen haihdutuksena ja loput ihon kautta. Ääritilanteissa ihon kautta tapahtuva hikoilun osuus voi nousta 85–90 % saakka. Hikoilulla on hyvin tärkeä ihmistä suojaava merkitys ns. lämpöhalvauksen ja suojauksen kannalta. Saunan lauteilla terve ihminen pystyy selviämään hyvin 115°C lämpätilassa 1/2 tuntia, kun samanaikaisesti "broileri" hikoilun puutteen takia paistuisi lauteilla täysin kypsäksi." Ankarassa työskentelyssä tai kuumassa ilmastossa hikoilun aiheuttaman rasituksen kestokykyyn on suuri vaikutus harjaantumisella ja tottumisella. Todettakoon, että valkoiseen rotuun kuuluvat ihmiset ovat tässä suhteessa kestävämpiä kuin neekerit. Voimakkaimpia hikoilukeskuksia ovat kädet ja jalat, joiden suojaaminen kylmältä on muutoinkin ongelmallista. Jalkojen osuus kokonaishikoilusta voi nousta aina 25 % saakka!

Paitsi fyysista, on myös psygologista hikoilua, kuten tuskan, innostuksen, pelon kylmä hiki. Erityisesti kädet reagoivat voimakkaasti psyykkiseen hikoiluun. Samoin hyvään maittavaan ateriaan paneutuminen voi aiheuttaa ylim. hikoilua.

Esitetyn perusteella on täysin ymmärrettävää, että vaatetuksen todellisen suojan kylmää vastaan määräävät sen lämmöneristys- ja kosteuden kuivana siirtokyky yhdessä. Puhtaan lämmöneristyskyvyn primäräisesti pukineelle antaa sen sisällä oleva stabiili ilma – itse kuidun laadulla on pieni merkitys. Sitävastoin kuitujen kosteuden sitomis- ja siirtokyvyllä on suuri merkitys.

Millainen on mukava fysiologinen olotila?

Kehon mukavan olon kannalta edullisin olotila on, kun ihon

- keskilämpötila on 32°C. Jos se laskee tai nousee siitä, tulee olosta enemmän tai vähemmän epämukava
- lämpimällä puolella toisena tekijänä on, kuinka suuri osa ihosta on kostunut hiestä. Jos iho on 100 %:sti kastunut hiestä, tulee olosta erittäin epämukava. Epämukavuuden rajaksi on todettu 60 % märkää hipiää. Mentäessä alle 50 %:n mukavuus paranee.

Nimenomaan ihon kanssa suorassa kosketuksessa olevalla vaatetuskerroksella, kuten alusvaatteilla on pukineen mukavuuden kannalta tärkeä merkitys. Onko se miellyttävän, lämpimän tuntuinen vai kalsea, kutittava vaiko hiostava, riippuu:

- pystyykö se pitämään ihon kuivana ja pysymään myös itse kuivana ja siirtämään iholta haihtuvan kosteuden seuraaviin vaatekerroksiin tai suoraan ulkoilmaan kastumatta. Hyvä kosteudenläpäisykyky on eduksi.
- missä määrin tekstiili on suorassa kosketuksessa ihoon. Jos tekstiili koskettaa vain muutamassa pisteessä hipiään johtuu sitä kautta lämpöä pois vähän – tuntu on lämmin. Jos tekstiili taas liimautuu täysin ihoon kiinni, johtuu keholta enemmän lämpöä ulos, tuntu on viileä tai kalsea. Siten villakarstainen kangas tuntuu lämpimämmältä kuin vastaava villakampalankainen. Samoin filamenttilankainen neulos tuntuu viileämmältä kuin kehrätystä katkokuitulangasta neulottu. Tuntu on erityisen tärkeä miellyttävän olon kannalta tekstiileillä, jotka käytännössä joutuvat suoraan kosketukseen hipiän kanssa. Tällaisia tuotteita ovat mm. alus- ja yövaatteet, paidat, puserot, lakanat, tyynyliinat, makuupussien sisäkangas jne.

Vaatetuksen käytetyn kuitumateriaalin laadulla, lankojen laadulla ja rakenteella, kangasrakenteella sekä sen saamalla kemiallisella tai muulla käsittelyllä sekä pukineen leikkauksella kehoon nähden ja pukinekerrosten lukumäärällä on ratkaiseva vaikutus kullakin kerralla käytetyn pukineyhdistelmän lämmön- ja kosteudensiirto-ominaisuuksiin. Vaatetuksen mukavuus on pitkälti näiden kahden yhteistulos samoin kuin sen todellinen lämmöneristyskyky. Pukineyhdistelmässä jo yksikin epäoleelliselta vaikuttava kerros voi pilata kaiken. Mitä parempi on vaatetuksen kosteudenläpäisykyky verrattuna puhtaaseen lämmöneristyskykyyn, sitä laajempi on ko. vaatetuksen käyttöalue eli -kelpoisuus eri sää- ja toiminto-olosuhteissa. Edelleen käyttökelpoisuuden ja mukavuuden kannalta tärkeitä tekijöitä ovat:

- tuntu ihoa vasten yleensä em. lisäksi
- missä määrin pukine rajoittaa liikkumista ja toiminnan vapautta erityisesti raajojen ja koko kehon taivuttelun suhteen. Asia on hyvin pitkälle pukineen muotoilu- ja kokokysymys. Todettakoon, että staattinen latautuminen tai kostuminen saavat vaatekerrokset liimautumaan toisiinsa muodostaen siten raajojen liikuttelua tai liikkumista rajoittavan esteen samalla kun hiostavuus tai kalseus lisääntyy aistimuksena
- missä määrin pukine puristaa jotakin kehon osaa tai liimautuu kiinni. Pienikin alue riittää yleisepämuka-

vuuden kynnyksen ylittämiseen. Psyykkiset tekijät, kuten ärtymys, väsymys jne. vaikuttavat suuresti, kuinka jyrkästi reagoidaan epämukavuuteen.

Lämmön johtumisen tiet puetulta keholta

Lämpöä johtuu puetusta ihmisestä

1) **säteilemällä.** Sillä ei ole meidän talvisissakaan olosuhteissa juuri merkitystä ääritilanteita lukuunottamatta – koskee vain paljaana olevaa kehoa. Sitä vastoin säteilemällä voimme saada huomattavan määrän lämpöä keväthangilla ja nuotion ääressä osaan kehoa.
2) **johtumalla.** Silläkään ei ole kovin suurta merkitystä paitsi jalkineiden pohjan kautta, jos seistään kylmää alustaa vasten tai paljaan käden ollessa suorassa kosketuksessa kylmään pintaan taikka istuessa tai maatessa kylmällä hyvin lämpöä johtavalla alustalla.
3) **ns. tuuletuksena** eli siirtymisenä pukineen aukkojen tai vaatekerrosten läpi.
4) **haihdutuksena.**

Taulukko I esittää yhteenvetoa em. lämmön keholta poistumisteitä ja eri tekijöiden vaikutusta niihin.

Kaksi viimeisintä ovat tärkeimmät ja ne liittyvät yhdessä ns. tuuletukseen. Se tapahtuu yksinkertaisemmin kaula-aukosta, hihan- ja lahkeensuista, helman alta jne. Jos ihminen vielä liikkuu, lisää syntyvä pumppausvaikutus ilman virtausta. Kosteaa lämmintä ilmaa virtaa ulos. Sisälle tulee kuivempaa ja kylmempää. Mekanismilla on tärkeä merkitys puetun ihmisen lämpötalouden ja kosteuden iholta ja tekstiileistä siirtämisen kannalta. Systeemin toimivuuteen vaikuttaa suuresti pukineen konstruktio:

- millaiset aukot on pukineessa ja voidaanko niitä säädellä
- voidaanko hihoja ja lahkeita kääriä
- edistääkö pukineen leikkaus pumppausta ja sisäisiä ilmavirtoja. Leikkauksella voidaan vaikuttaa toinen puoli ja materiaalilla toinen puoli. Todettakoon että tämä sama mekanismi pätee myös jalkineisiin. Sen hiostavuus ja lämpimyys riippuvan suuresti, kuinka kosteus pääsee kengistä ulos nahan tai vastaavan läpi ja kuinka jalkahiki pääsee tuulettumaan kengästä ulos tai johtamaan sukan varsia myöten.
- kylmällä ilmalla ratkaiseva merkitys on sillä, pääseekö tuuli pukineen sisälle. Pukineen tuulenpitävyydellä on ratkaiseva merkitys lämmöneristyksen kannalta. Mikä vaikutus tuulella on ns. efektiiviseen lämpötilaan ja pukeutumistarpeeseen, ilmenee oheisista taulukoista III ja IV.

Em. taulukkoja tarkastelemalla on täysin ymmärrettävää, että on mahdotonta valmistaa ulkoilu- tai ulkotyöpukua, joka olisi käyttökelpoinen kaikissa olosuhteissa – niin sää kuin ihmisen toiminta huomioiden. Näin ollen vaatetuksen suunnittelussa kuin valinnassa on huomioitava tuotteen käyttötarkoitus ja olosuhteet. Siten esim. kilpahiihtäjän hiihtohaalarit voivat tavalliselle ulkoilijalle olla suorastaan vaaralliset varsinkin tuulella. On muistettava, että kilpahiihtäjä:

- hiihtää täydellä kaasulla normaalisti korkeintaan $^1/_2$–$2^1/_2$ tuntia ja hänen tuottamansa energian määrä on helposti luokkaa 3600–3800 KJ/h.

Tuulen nopeus m/sek.	Kehoa suojaavan ilmakalvon paksuus	Säätyyppi
0,15	5,3 mm	Tyyni
0,18	5,0 mm	
0,25	4,4 mm	
0,38	3,8 mm	
0,61	3,1 mm	Lähes tyyni
1,07	2,5 mm	
2,16	1,9 mm	Kevyt tuuli
5,35	1,25 mm	Koht. tuuli
10,15	0,94 mm	Puuskittainen tuuli
22,80	0,62 mm	Raju myrsky

Taulukko III

Tuulen vaikutus kehoa verhoavaan liikkumattoman ilmakalvon paksuuteen ja sen lämmöneristyskyvyn. Tyynessä ilmassa liikkumattoman alastoman ihmisen ulkopuolella on noin 5 mm paksu "ilmapaita". Sen lämmöneristyskyky vastaa yhtä normaalia vaatekerrosta. Ihmisen liikkuessa tai tuulella tämä ilmaeriste ohenee jyrkästi, niin kuin taulukosta ilmenee. Tästä johtuu, että tuuli viilentää. Aavikon helteellä tämä ilmapaita taas toimii lämpöeristeenä ja -suojana.

Puetulla keholla esitetty tyynen ilman kalvo on ihon ja kankaan välissä, samoin kuin koko vaatetuksen ulkopinnalla, periaatteessa myös jokaisen vaatekerroksen välissä, tuulen vaikutus puettuun kehoon on:

- se ohentaa vaatetuksen ulkopinnalla olevan "ilmapaidan" paksuutta
- se ohentaa sisään tunkeutuessaan tyyniä ilmakalvoja ihon ja vaatteen sekä eri vaatekerrosten välissä. Alentaen lämmöneristyskykyä
- edelleen tuulen tunkeutuessa vaatteiden sisälle se ajaa ulos lämmintä ilmaa ja tuo tilalle kylmää. Ääritilanteessa voi kauan oleva hikoilu vaatteiden sisällä jäähtymisestä johtuen tiivistyä vedeksi ja kostuttaa kankaan, jolloin sen lämmöneristyskyky alenee.
- tuulen aiheuttama puristus puristaa vaatekerroksia kasaan ja tiiviimmin toisiaan vasten, jolloin eristyspaksuus ohenee
- tuulen aiheuttama "lepatus" pumppaa vähintäin pukineiden aukoista lämmintä ilmaa ulos ja imee kylmää tilalle.

Tuulen nopeus m/sek	Tuulen ja lämpötilan yhteisvaikutus paljaana olevaan ihoon luetaan vertailulämpötilana ottamalla lämpömittarin näyttämä yläriviltä ja tuulen nopeus vasemmalta.											
Tyyni	+10	+ 5	0	- 5	-10	-15	-20	-25	-30	-35	-40	-49
2,2	+ 8	+ 3	- 2	- 7	-12	-17	-23	-23	-33	-38	-44	-49
4,5	+ 4	- 2	- 8	-14	-20	-26	-32	-38	-44	-51	-57	-63
6,7	+ 2	- 4	-11	-17	-25	-32	-38	-45	-52	-58	-65	-72
6,9	0	- 7	-14	-21	-28	-36	-42	-49	-57	-64	-71	-78
11,2	- 1	- 8	-16	-23	-31	-38	-46	-53	-60	-63	-75	-83
13,4	- 2	-10	-17	-25	-33	-41	-48	-56	-63	-72	-78	-85
15,6	- 3	-11	-19	-26	-34	-42	-49	-57	-65	-73	-80	-89
17,9	- 3	-11	-19	-27	-35	-43	-51	-59	-66	-74	-82	-90
20,1	- 4	-12	-19	-28	-36	-48	-52	-59	-67	-76	-83	-92
22,4	- 4	-12	-20	-28	-36	-49	-52	-60	-68	-76	-84	-93

Taulukko IV:

Tuulen vaikutus todelliseen kehon lämpötilan tuntemukseen eli ns. efektiiviseen lämpötilaan. Taulukossa vasemmanpuol. sarake esittää eri tuulen nopeuksia. Ylin rivi esittää lämpötilaa, mitä lämpömittari näyttää ja kuinka "ihmisotus" sen tuntee tyynellä. Alemmat rivit esittävät, mitä se kullakin tuulella vastaa tyynellä. Siten kevyellä tuulella 2,2 m/s -10°:ssa vastaa -12°C, kohtalaisella tuulella -11,2 m/s – 31°C ja rajulla viimalle 18 m/sek -35°C. Tuulen vaikutus "lisäkylmyyden" tunteena oli siten ensimmäisessä tapauksessa -2°C; toisessa -21°C ja viimeisessä -24 °C. Ko. luvut osoittavat, miksi Suomen ilmasto-olosuhteissa tuulisella ilmalla on pukeuduttava oleellisesti lämpimämmin kuin tyynellä ja paleltumisvaara on tuulella suurempi. Samasta syystä helteellä tuuli tuntuu vilvoittavalta. Sitävastoin aavikko-olosuhteissa, jossa ilman lämpötila on oleellisesti kehon lämpötilaa korkeampi, tuuli ei enää vilvoita vaan lisää lämpörasitusta. Vaatteiden sisään tunkeutuva tuuli on kuin se tulisi hiustenkuivaajasta tai toinen puhaltaisi saunan lauteilla päin toista.

Jos pukineet ovat lisäksi esim. hikoilusta kastuneet, tuuli lisää voimakkaasti myös haihtumista ja lisäten oleellisesti samalla paleltumisvaara, koska nopea haihtuminen imee paljon lämpöä keholta. Siten on ymmärrettävää, että märät kädet tuulella +20°C:ssa alkavat palella, koska niiden ihon lämpötila on saattanut laskea haihtumislämpöhukassa johtuen useita asteita ympäröivän ilman alapuolelle 12–15°C eli kylmän kipukynnyksen alapuolelle. Tämä tilanne syntyy erittäin helposti, jos kädet ovat kastuneet bensiinistä tai muusta nopeasti haihtuvasta nesteestä.

Kosteuden kulkutiet puetulta keholta

Tarkastelkaamme vielä, kuinka kosteus menee tekstiilikerrosten läpi. Käytettävissä on seuraavat kanavat:

- kuitujen pintaa myöten tai kuitujen läpi riippuen kuitujen kosteuden sitomis- ja siirto-ominaisuuksista. Synteettiset kuidut ovat tässä mielessä huonoja.
- lankojen huokosia myöten ns. kynttilän sydämen imuilmiönä
- itse tekstiilirakenteen huokosten läpi. Mukaan tulee kankaan välitilakerroin ja täyttöaste. Monikerroksisessa tekstiilissä ratkaisevien merkitys on tiiveimmällä kerroksella. Synteettisistä kuiduista valmistetuilla tuotteilla tämä on melkein ainoa mekanismi. Jos konstruktio on liian tiheä, tulee kankaasta hengittämätön. Vastaavaa vaaraa ei ole puuvillaa, villaa tai viskoosia käytettäessä raaka-aineena
- ilmavirtojen mukana tuuletuksena pukineen aukoista ulos ja vaatetuksen sisällä eri kerrosten välisissä hormeissa.

Kts. myös vast. kohtaa taulukosta V.

Tärkein tekijä on niin kosteuden siirron kuin lämpimyyden kannalta pukineen ilmavuus ja ilman siirtyminen pukineesta ulos ja sisälle. Pukineen ulkopuoliset ilmakerrokset, jos ne ovat kuivempia kuin pukine, imevät kosteutta myös pukineesta ulos ympäröivään ilmaan. Toisaalta ulkoilman suuri kosteus tunkeutuu pukineeseen. Koska ihmiskehoa ja pukineiden välisiä hormeja myöten ilman ilmavirtaus suuntautuu alhaalta ylös, on nimenomaan kaula-aukolla hyvin tärkeä merkitys lämmön- ja kosteudensiirron säännöstelijänä keholta ulos samoinkuin pään suojauksella. Todettakoon, että pään kautta tapahtuva lämmön hukka voi olla puolet koko kehon lämpöhukasta kylmällä tuulisella ilmalla.

Tarvittavan vaatetuksen määrän riippuvuus ao. henkilön toiminnan aktiviteetista. Nukuttaessa teltassa -34°C pakkasessa tulee vaatetuksen ja makuupussin lämpöeristyksen mukavan olon kannalta olla 11 kevyttä villakangaspukukerroksen vahvuinen (ylin piirros). Jos teltassa on samoissa oloissa pieni kamina lämmittämässä, tullaan toimeen 8 vastaavalla kerroksella eli kamina lämmittää 3 pukinekerroksen verran. Liikuttaessa reippaasti reppu selässä ulkona samoissa olosuhteissa tullaan toimeen 1 1/2 pukinekerroksella, koska ko. henkilön oma lämmöntuotanto on 7 1/2 pukinekerroksella, koska ko. henkilön oma lämmöntuotanto on 7 1/2-kertainen nukkumiseen verrattuna. Ko. tapauksessa pukinekerroksella tarkoitetaan: alushoustu + paita + kevyt villapuku.

Samalla vaatetuksella mukavan olon ympäristöilman lämpötila riippuu aktiviteetista. Kun istutaan kirjoituspöydän ääressä yhdellä pukinekerroksella, on mukavan olon kannalta sopiva huoneen lämpötila +21°C. Maleksittaessa riistaa kytäten hiljalleen maastossa vasta lämpötila on +4°V ja reippaasti liikuttaessa -20°C. Ko. kuvat 4 ja 5 sekä arvot ovat eräästä kanalaisesta tutkimusraportista.

Yhteenvetona voimme todeta:

- pukineen lämmöneristys- ja kosteudenläpäisykyky riippuvat sekä pukineen leikkauksesta eli muotoilusta, ja eri tekstiilikerrosten yhteisvaikutuksesta. Ne voivat olla samansuuntaisia tai vastakkaisia.
- pukineet tosiasiallinen lämmöneristin on sen sisällä oleva stabiili ilma
- mitä paksumpi on pukinekerros, sitä suurempi on sen teoreettinen lämmöneristyskyky ja kosteuden siirtymisastus. Käytännössä lisäämällä vaatteita ei sen lämmöneristyskyky tietyn rajan yli enää kasva, vaan se voi jopa kääntyä laskuun. On muistettava, että ihmiskeho muodostuu periaatteessa lieriömäisistä osista päätä lukuunottamatta. Kun pukineen avulla lieriön läpimittaa lisätään, kasvaa samalla säteilevä pinta. Näin ollen kehon keskiosan kohdalla lämmöneristyksen lisäys yli 10 sm on kannattamatonta, käsivarsien ja säärien yli 4–5 sm ja sormissa 0,5 l sm:n.
- on syytä muistaa, että tekstiilien kosteudenläpäisykyky ei ole sama asia kuin ilmanläpäisykyky, koska on kyse täysin erilaisista fysikaalisista ilmiöistä
- optimitekstiili voidaan rakentaa vain huomioimalla sekä lämmön- ja kosteudensiirto-ominaisuudet kytkettynä kuitujen, lankojen, kankaan ominaisuuksiin sekä valmiin pukineen ja pukineen osien leikkaus ja koko.
- oleellinen tekijä mukavuuden ja turvallisuuden kannalta on, että pukineen tuuletusta ja eristyskykyä voidaan säätää kätevästi sääolosuhteiden ja toiminnan mukaan halutuksi. Ulkoiluolosuhteissa alimman vaatekerroksen tehtävänä tulisi olla nimenomaan ihon kuivana pito, uloimman kerroksen tulisi antaa tuulen suoja. Ja näiden välillä oleva kerros huolehtisi lämmöneristyksestä. Siten uloimman on lisäksi sallittava, että em. 2 kerrosta mahtuvat hyvin sen alle.

Kiirettähän näissä tamineissa ei parane pitää.
On kuitenkin varaa pysähtyä maisemille, antaa katseen kiertää, ajatella ja nauttia näkemästään.

Tunturikerho Kolbma

KOLBMAN 20-VUOTISJUHLAT

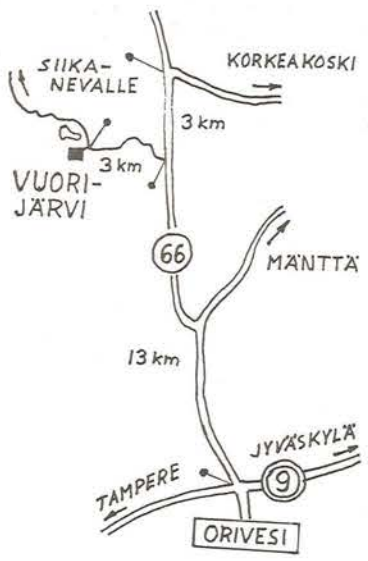
20 VUOTTA

Vietämme perustamisemme 20-vuotisjuhlia 23.–24.5.1987 Vuorijärven kämpällä Orivedellä.
Tilaisuuteen ovat Tervetulleita
KAIKKI TUNTURILATULAISET
OHEJLMA

la klo 10.00 Linja-auto lähtee Tampereen Vanhan kirkon edestä Keskustorilta.
klo 12.00 Lähtö Vuorijärveltä Siikanevalle
klo 12.30 –16.00
Tutustuminen patikoiden Siikanevaan.
Retkikahvit
Paluu Vuorijärvelle
klo 18.30 ILTAJUHLA

su klo 9.00 Aamupatikointi
klo 11.30 Lähtö Tampereelle
klo 13.00 TUNTURILADUN KEVÄTKOKOUS JA KUVAILTA UKK-instituutissa

Vuorijärvelle voi tulla jo perjantai-iltana.
TERVETULOA **TUNTURIKERHO KOLBMA**

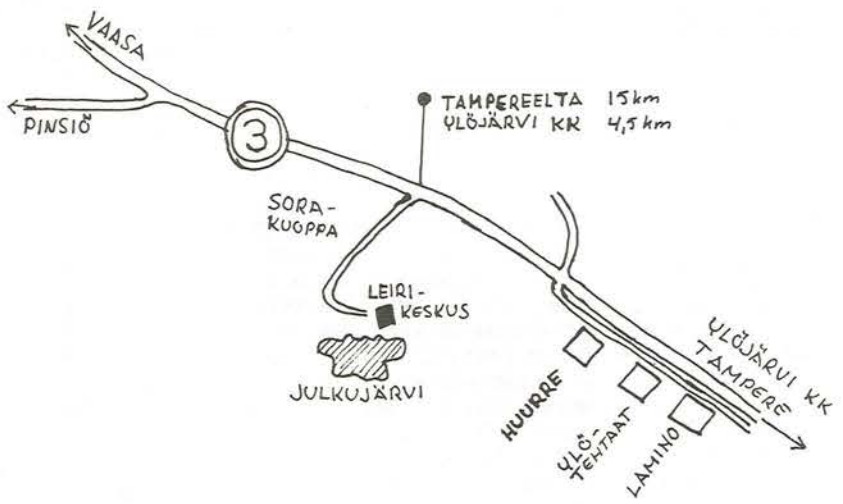

KOLBMAN MUKANA RUOTSIN TUNTUREILLE

KOLBMAN JUHLAVAELLUS 22.7.–2.8.1987
Abisko-Kebnekaise-Nikkaluokta.

Tunturikerho Kolbma järjestää bussimatkan Ruotsin parhaisiin retkeilymaisemiin.
Bussi lähtee Tampereen linja-autoasemalta 22.7. klo 17.00
Paluu Tampereelle 2.8. aamulla. Linja-automatkan hinta on n. 500 mk, osallistujien määrästä riippuen.
Linja-auto ajaa Abiskoon, josta voi lähteä vaellukselle kohti Nikkaluoktaa. Tätä kirjoitettaessa on kaksi ryhmää "rakenteilla". Ne, jotka eivät lähde vaellukselle, voivat tehdä päiväretkiä Abiskosta, Nikkaluoktasta jne. Myös käynti Lofooteilla saattaa onnistua. Näistä retkistä sovitaan tarkemmin bussissa.
ILMOITTAUTUMISET 31.5.1987 mennessä
Erkki Kauppila, matkan johtaja puh. ilt. 931–171 542
Sakari Karri puh. ilt. 931–635 617
Ilmoita myös tarvitsetko karttoja!
Ilmoittautuneille lähetetään tarkemmat ohjeet kesäkuun alussa.

SUSIAISET JA SYYSKOKOUS
Ylöjärvellä 10.–11.10.1987

Tunturiladun syyskokous ja Susiaiset pidetään seurakuntien Julkujärven leirikeskuksessa Ylöjärvellä 10.–11.10.1987.
Susiaiset järjestetään maastotapahtumana "oma huolto" periaatteella. Osanottomaksu 25 mk. mahdollisuus sisämajoitukseen ja ruokailuun.
Ilmoittautumiset, majoitus- ja ruokailuvaraukset:
Terttu Civill puh. ilt. 931–110077
Raili Pöllänen puh. ilt. 931–652822
Järjestelyistä huolehtii Tunturikerho Kolbma
TERVETULOA **TUNTURILATU RY**

TUNTURIKERHO KAVTSI 15 VUOTTA

Tunturikerho Kavtsi täyttää tänä vuonna 15 vuotta. Juhlan kunniaksi ei järjestetä mitään "kabinettitilaisuutta".

Pelkällä olankohautuksella ei Kavtsi kuitenkaan merkkipäiväänsä ohita, vaan KESKIVIIKKONA 16.9.1987 KLO 18.00 alkaa ympäristöön sopivana tapahtumana Kavtsin 15-vuotisjuhla.

Tähän ikimuistettavaan tilaisuuteen ovat kaikki tunturilatulaiset tervetulleita; tilasta ei ole puutetta.

Juhlapaikkamme löytyy pisteestä, jonka karttakoordinaatit ovat
P=765450
I=46930

Sille, ken tämän salaisen paikan löytää ja sovittuna aikana paikalla on, kakkukahvit tarjotaan.

Tervetuloa Kavtsin 15-vuotisjuhlille!

Tunturikerho Kavtsi

JÄSENARVONTA

Jäsenmaksunsa määräaikaan 15.1. menn. maksaneiden kesken suoritetun jäsenarvonnan on voittanut Anja Mustonen Kajaanista. Lahjakortti on lähetetty voittajalle. Onnea Anjalle!

Aineisto seuraavaan Tunturilatu-lehteen, tulee olla perillä 30.09.1987 os. Uolevi Mättö Erkylänk. 21, 05820 Hyvinkää, p. 914–28901 ilt.

TOIMINTAMUISTIO

Susiviikko Susi-Talaksella 4.–12.4. Yhteyshenkilö Pekka Huttunen p. 958–11247.
Login hiihtoviikko Susi-Kiisalla 11.–18.4. Yhteyshenkilö Kalevi Kanerva p. 921–321571.
Kolbman hiihtoviikko Susi-Talaksella 17.–26.4. Yhteyshenkilö Elias Leinonen p. koti 931–791995, työ 931–770801.
Luontoretki Kustaviin 16.5. Yhteyshenkilö Antti Karlin p. 922–24040.
Kolbman 20-vuotisjuhla 23.–24.5. Vuorisjärven kämpällä Orivedellä.
Tunturiladun kevätkokous ja kuvailta 24.5. Tampereella UKK-instituutissa.
Retki Ulkotammion alueelle 5.–7.6. Tunturikerho Kuovzan järjestämänä. Yhteyshenkilö Maija Hurtta, Haarakatu 35, 48770 Karhula, p. 952–88797.
Lintukurssi Karigasniemen maisemissa 6.–13.6. Yhteyshenkilö Antti Karlin p. 922–24040.
Eläkeläisten leiri Susi-Kiisalla 6.–14.6. Yhteyshenkilöt: Anja Pajunen p. 914–28901 ilt. ja Anja Selenius p. 914–47956 ilt.
Lasten Leirikurssi Susi-Kiisalla 26.7.–1.8. Yhteyshenkilöt: Kalevi Kanerva p. 921–321571 ja Pentti Yli-Kuivila p. 921–373483.
Tunturiladun kerhopalaveri 22.–23.8. Taivalmäessä Tsietsan järjestämänä. Yhteyshenkilöt: Helena Ropponen p. 971–342900 ja Anja Snellman p. 977–23215.
Kolbman juhlavaellus Ruosin tuntureille 22.7–2.8. Yhteyshenkilöt: Erkki Kauppila p. ilt. 931–171542 ja Sakari Karri p. ilt. 931–635617.
Login ruskaviikko Susi-Talaksella 5.–12.9. Yhteyshenkilöt: Kalevi Kanerva p. 921–321571 ja Pentti Yli-Kuivila p. 921–373483.
Kavtsin 15-vuotisjuhla 16.9. pisteessä, jonka karttakoordinaatit ovat P = 765450, I = 46930.
Tunturiladun syyskokous ja susivihkiäiset 10.–11.10. Ylöjärvellä, seurakuntien Julkujärven leirikeskuksessa. Yhteyshenkilöt: Terttu Civill p. ilt. 931–110077 ja Raili Pöllänen p. ilt. 931–652822.

LÄHDE KATSOMAAN LAPIN LINTUJA

Lintutieteellisten Yhdistysten Liitto järjestää 6.–13.6. Lapin linnut -kurssin Utsjoen Karigasniemen seudulla. Ohjelma: 6.6. bussista tunturiin. 7.–11.6. retkeilyä Piessjärven ja Kevon maisemissa ja 11.6. siirtyminen tienvarteen, josta bussilla 12.6. aamulla Muotkan Ruoktuun, jossa retkeilyä, sauna ja ruokailut. Kurssin hinta on 350 mk, joka sisältää kartan, opetuksen, materiaalin ja Muotkan Ruoktussa yhden yöpymisen, saunat ja ruokailun. Lisätietoja os. LYL, PL 118, 23501 Uusikaupunki tai puh. 922–24040 Karlin.

TERVETULLOO KERHOPALAVERIIN

Tunturikerho Tsietsa kuhtuu kaekki tunturlatulaeset kerhopalaverrii Taevalmäkkeen 22.8.1987 klo 12.00 alkaen. Myö ollaan paekalla jo perjantae illasta. Piäasiassa telttamajotus. Ajo-opastus viitotetaan viitostieltä Nerkoon kohalta.

Lisätietoja suap Ropposen Helenalta Pajulahdentie 30 c 14, 70260 Kuopio p. 971–342900 ja Snellmanin Anjalta Ilvolankatu 19 A 9, 74100 Iisalmi p. 977–23215.

Lasten Leirikurssi Susi-Kiisalla

viikko 31. (26.07.–01.08.1987)
yhteyshenkilöinä:
Kalevi Kanerva .....puh. 921–321 571
Pentti Yli-Kuivila .....puh. 921–373 483

Login Ruskaviikko Susi-Talaksella

viikko 37. (05.09.–12.09.1987)
yhteyshenkilöinä:
Kalevi Kanerva .....puh. 921–321 571
Pentti Yli-Kuivila .....puh. 921–373 483

Hyvinkään Kirjapaino Oy 1987